RONSE SCHOONBOEKE

ARCHEOLOGIENOTA – 2020A220

SILKE DE SMET, RUDEN PEDE, BART CHERRETTÉ

DOSSIERSAMENSTELLING
Silke De Smet, Ruben Pede, Bart Cherretté

PROJECT
Ronse Schoonboeke– Archeologienota (bureauonderzoek)
Projectcode: 2020AB220
Projectnaam: 20-RON- SB
SOLVA Archeologierapport nr. 193

OPDRACHTHOUDER
SOLVA
Projectteam: Archeologie
Gentsesteenweg 1B
9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM
Tel: 053/64 65 20
info@so-lva.be

BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE
Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA archeologisch depot
p/a Industrielaan 25b
9320 EREMBODEGEM
Tel: 053/64 65 36
archeologie@so-lva.be

WETTELIJK DEPOTNUMMER
D/2020/12.857/4

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

Inhoud

1 SAMENVATTING 6
1.1 PLANMATIGE CONTEXT 6
1.2 WETTELIJK KADER 6
1.3 VRAAGSTELLING 6
1.4 ONDERZOEKSMETHODE 6
1.5 RESULTATEN 6
2 VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK 9
2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE 9
2.1.1 AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA 11
2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN 11
2.1.3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT 14
2.1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK 14
2.2 ASSESMENTRAPPORT 16
2.2.1 METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA 16
2.2.2 CONSERVATIE-ASSESSMENT 16
2.2.3 DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGEBIED EN ZJN OMGEVING 16
2.2.4 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER 26
2.2.5 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER 34
2.2.6 EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHTE GEBIED 35
2.2.7 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED 35
3 BIBLIOGRAFIE 38
3.1 LITERATUUR 38
3.2 WEBSITES 38

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1 : Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 18/02/2020) 9
Figuur 2: Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 18/02/2020) 10
Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/02/2020) 10
Figuur 4: Bodemkaart algemeen met aanduiding van de locatie van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 16
Figuur 5: Quartairgeologische typeprofielkaart met aanduiding van het projectgebied (bron AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 18
Figuur 6: Tertiairgeologische typeprofielkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 19
Figuur 7: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 20
Figuur 8: Digitaal terreinmodel met aanduiding van de hoogteprofielen (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 21
Figuur 9: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 22
Figuur 10: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 22
Figuur 11: Bodemassociatiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 23
Figuur 12: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 24
Figuur 13: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 24
Figuur 14: Luchtfoto uit 2015 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 25
Figuur 15: CAI op GRB algemeen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2020) 26
Figuur 16: Kaart met het traject van de Fiertel met aanduiding van o.a. heidense plaatsen, sacrale bomen en begraafplaatsen (Devos E. 2015, Fig. 2., 40) 27
Figuur 17: Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020) 28
Figuur 18: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020) 29
Figuur 19: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020) 30
Figuur 20: Kaart Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020) 31
Figuur 21: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020) 32
Figuur 22: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 33
Figuur 23: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 33
Figuur 24: CAI op GRB met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020) 34

LIJST VAN FOTO'S

Foto 1: Zicht op de Maagdenstraat richting het westen (Google Streetview 2019). 11
Foto 2: Zicht op Schoonboeke richting het noorden (Google Streetview 2019) 12
Foto 3: Zicht op Schoonboeke richting het noorden (Google Streetview 2019) 12

LIJST VAN BIJLAGES

NUMMER BIJLAGE	ONDERWERP	AANMAAKSCHAAL	AANMAAKDATUM	BRONVERMELDING
BIJLAGE 1	Bestaande toestand van het projectgebied	1/500	11-02-2020	Stad Ronse
BIJLAGE 2	Ontworpen toestand van het projectgebied	1/500	11-02-2020	Stad Ronse
BIJLAGE 3	Dwarsprofielen en lengteprofielen van het projectgebied	1/100; 1/500	11-02-2020	Stad Ronse

1 SAMENVATTING

1.1 PLANMATIGE CONTEXT

De Stad Ronse wenst wegenis- en rioleringswerken uit te voeren ter hoogte van Schoonboeke, de Maagdenstraat en Kanarieberg.

1.2 WETTELIJK KADER

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m^2 en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m^2.

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen** voor wegenis- en rioleringswerken. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.[1]

1.3 VRAAGSTELLING

Het projectgebied bevindt zich **buiten een historische kern** en wordt dus gekenmerkt door een **lage densiteit aan historische bebouwing**. De vraagstelling in dit geval richt zich vooral op de landschappelijke historiek van het terrein, de gebruiksgeschiedenis en de impact van de geplande werken. Dit bureauonderzoek gaat na of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

Het doel is informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Er wordt nagegaan of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

1.4 ONDERZOEKSMETHODE

Het uitgevoerde vooronderzoek omvatte een **bureauonderzoek**. Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar gegeorefereerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

1.5 RESULTATEN

De **Stad Ronse** wenst **wegenis- en rioleringswerken** uit te voeren ter hoogte van **Schoonboeke, de Maagdenstraat en Kanarieberg.**

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m^2 en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m^2.

[1] Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen** voor wegenis- en rioleringswerken. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.[2]

De Stad Ronse wil de wegenis- en riolering ter hoogte van Schoonboeke en een deel van de Maagdenstraat en de Kanarieberg te vernieuwen. Bij de rioleringswerken worden een aantal leidingen heraangelegd en op bepaalde plaatsen wordt nieuwe riolering gelegd.

Op de Kanarieberg worden enkele trottoirbanden geplaatst, maar verder wordt de bestaande verharding behouden.

De wegverharding van Schoonboeke en een deel van de Maagdenstraat wordt vernieuwd. Het niveau van het ontworpen maaiveld zal afwisselend hoger en lager te komen liggen dan het huidige maaiveld. Lokaal zal het ontworpen niveau maximaal 24cm lager komen te liggen dan het huidige maaiveldniveau. Er worden afwisselend DWA en RWA-riolering aangelegd en heraangelegd. De dikte van de leidingen varieert tussen 250 en 800mm. In het noorden van Schoonboeke nemen de leidingen de vorm aan van ellipsvormige betonbuizen met een diameter van 1,95 x 1,15m, over een lengte van 50m. Daarnaast worden ook een vijftal gresbuizen te Schoonboeke en een persleiding op de Kanarieberg aangelegd. Alle leidingen worden op dieptes variërend tussen 1,36 en 3,77m aangelegd.

In de Maagdenstraat zal 223m gracht worden aangelegd, in Schoonboeke 61m. Deze grachten zullen een diepte hebben van 1m en zullen 30cm breed zijn op het diepste punt met aflopende wanden. De grachten worden begrensd door grachtelementen aan beide uiteinden. Op de Kanarieberg worden de bestaande grachten van nieuwe grachtelementen en kopmuur voorzien en de oprit tussen beide grachten wordt afgebroken en vernieuwd.

Het projectgebied ligt in de zandleemstreek. De bodemkaart toont aan dat er voornamelijk matig natte tot droge zandleembodems en in kleinere mate op matig natte leembodems gelegen zijn. In de omgeving van het projectgebied is er een laag tot hoge mate van bodemerosie. Het terrein is gelegen in de directe nabijheid van de Muziekberg en de Mont d'Ellezelles, waardoor het naar het zuiden toe redelijk sterk helt. Het is dan ook mogelijk dat het zuidelijke deel van het projectgebied onderhevig is geweest aan erosie en het noordelijke deel door colluvium bedekt wordt.

Het projectgebied is gelegen in een historisch interessante zone. Het tracé Kanarieberg-Schoonboeke is onmiskenbaar een oud tracé. Mogelijk ligt het tracé op een (pre)-Romeinse weg, dat zich later ontwikkelde tot stadgrens van Ronse en daarmee ook op het traject van de Fiertel kwam te liggen. De omgeving evolueerde mee als sacrale zone, waarbij zowel landschappelijke elementen als prechristelijke archeologische monumenten (bronstijdgrafheuvels, "tombelle", ...) een rituele betekenis kregen en later onder invloed van het christendom werden gekerstend.

Er zijn een aantal gegevens die het mogelijk maken om de verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed in te schatten. Ons baserend op landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal en historische bronnen kunnen we in deze fase een verwachtingspatroon formuleren voor het projectgebied.

- Het projectgebied bevindt zich **buiten (ten oosten van) de historische kern van Ronse**. Het projectgebied ligt in een zone die minstens sinds de 18de eeuw gekenmerkt wordt door **akker- en weiland**.
- Het projectgebied is reeds **volledig ingericht als rijweg** (asfaltering), en op een groot deel van het traject is reeds **riolering** aanwezig. De geplande werken zijn niet overall ingrijpend. Op de Kanarieberg beperken de werken zich tot lokale aanpassingen of herstellingen. Op Schoonboeke

[2] Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

en Maagdenstraat worden het wegdek vernieuwd en gedeeltelijk nieuwe grachten aangelegd. Op Schoonboeke wordt tevens de riolering vernieuwd.

- De **wegen** van het projectgebied hebben duidelijk een **lange gebruiksfase**. De historische kaarten tonen aan dat de tracés van deze wegen ten minste sinds de late 18de eeuw bestonden, maar het traject kent met zekerheid een veel oudere oorsprong. Het projectgebied ligt namelijk op een as die mogelijk teruggaat op een (voor)romeinse weg, waaruit de stadsgrenzen van Ronse zijn geëvolueerd. Daarnaast is dit ook het traject van de Fiertelomgang, waarmee het projectgebied zich in een historisch sacrale zone bevindt.
- Er zijn meerdere archeologische en historische aanwijzingen voor **occupatie** in de omgeving van het projectgebied in het **paleolithicum tot de Romeinse periode**. De sterke Romeinse aanwezigheid in de regio blijkt o.a. uit de CAI en uit de vele Romaanse namen in Ronse, waaronder ook *Schoonboeke* zelf.
- Een **bijzondere vraagstelling** stelt zich naar de ouderdom van het traject Kanarieberg-Schoonboeke. Dat het een oud wegtracé betreft, staat buiten kijf. De aanwezigheid van (pre)christelijke archeologische structuren (bronstijdgrafheuvels, toponymie die naar Romeinse tumuli verwijst, …) en de aanwezigheid van latere, christelijke, "liminale" plaatsen (galgen, maar ook kapellen) **én** het gebruik van dit traject voor de Fiertelommegang roept vragen op naar de ouderdom van dit traject en de betekenis ervan voor de christelijke processie. Wordt een ouder landschap hier geïncorporeerd in latere christelijke beleving? (zie ook het recente colloquium "Walking with Saints").[3] Wellicht gaat dit traject terug op een (pre) Romeinse weg, waartoe ook het zuidelijker gelegen rechtlijnig traject *Cinquant-Crimont-Tombelle* kan gerekend worden.
- Er kan aangenomen worden dat de huidige verharding en riolering vanzelfsprekend reeds voor verstoring heeft gezorgd van het oorspronkelijk bodemarchief. Bovendien valt op grote delen van dit traject tevens veel erosie te verwachten, gelet op het uitgesproken relief van de omgeving. In het zuidelijk deel van het projectgebied zullen oudere wegtracés door erosie weggespoeld zijn, en door sediment van hogerop weer aangevuld zijn, m.a.w. een sterk dynamisch gegeven. In de lagere zones zal anderzijds meer accumulatie van materiaal te verwachten zijn. Ter hoogte van het noordelijk deel van Schoonboeke vlakt het relief af, waardoor hier potentieel het meeste kans is dat oudere wegniveaus zouden kunnen bewaard zijn. Deze zone biedt interessant onderzoekspotentieel voor een onderzoek naar de exacte ouderdom van dit sacraal beladen wegtracé.

Samenvattend kan dus gesteld worden dat het projectgebied een interessant onderzoekspotentieel heeft inzake de *longue durée* van een landschap en de rol die mogelijks oude verbindingstrajecten in het landschap spelen. De exacte ouderdom kan echter maar verder gestaafd worden door een archeologisch onderzoek. Bovenstaande elementen doen besluiten dat verder onderzoek wenselijk is.

[3] Devos E., Meurice A.S., Morel A.F. (eds.), 2018.

2 VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

Projectcode: 2020B220
Sitecode: 20-RON-SB
Wettelijk depotnummer: D/2020/12.857/4
Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038
Locatie:
Oost-Vlaanderen, Ronse, Schoonboeke, Maagdenstraat en Kanarieberg
Bounding box:
punt 1: x= 98837.8591842405, y= 159734.41744504136
punt 2: x= 100817.64036196888, y= 161060.26594639372
Kadastrale gegevens:
Ronse afdeling 2, openbare weg
Topografische kaart: zie Figuur 1 en 2
Betrokken actoren en specialisten:
- Erkend archeoloog: Ruben Pede
- Tekst: Silke De Smet
- Kaartmateriaal: Silke De Smet
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:
Niet van toepassing.

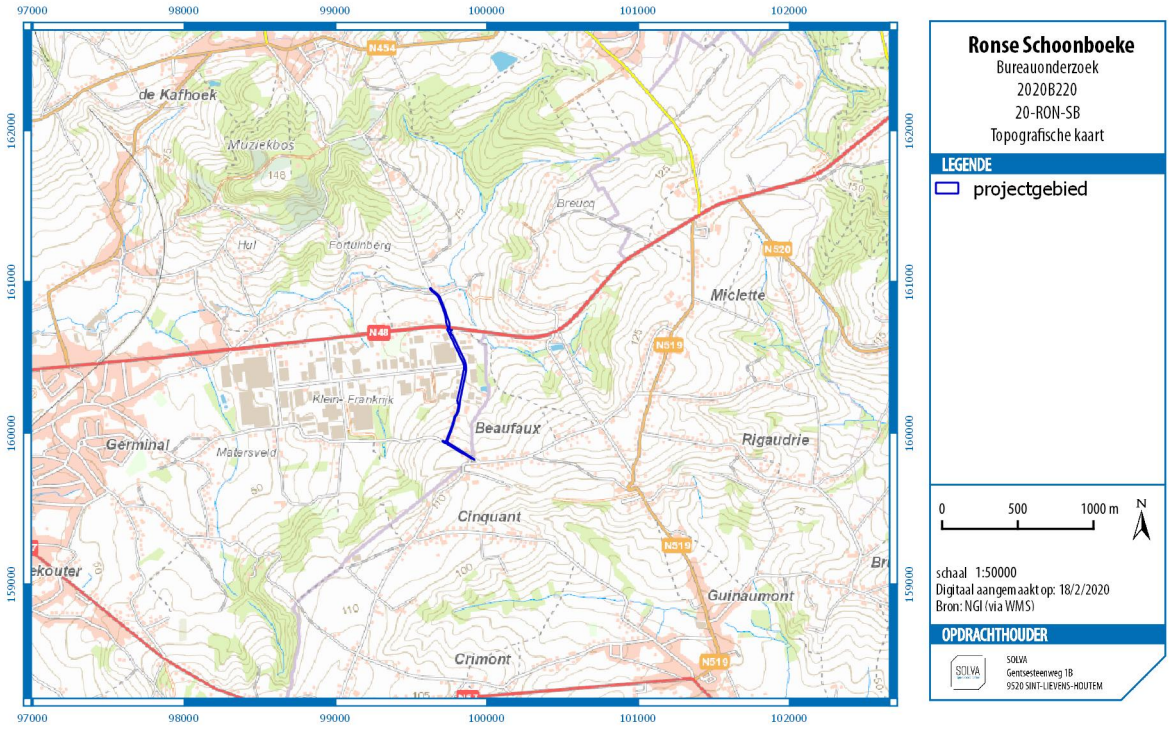

Figuur 1 : Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 18/02/2020)

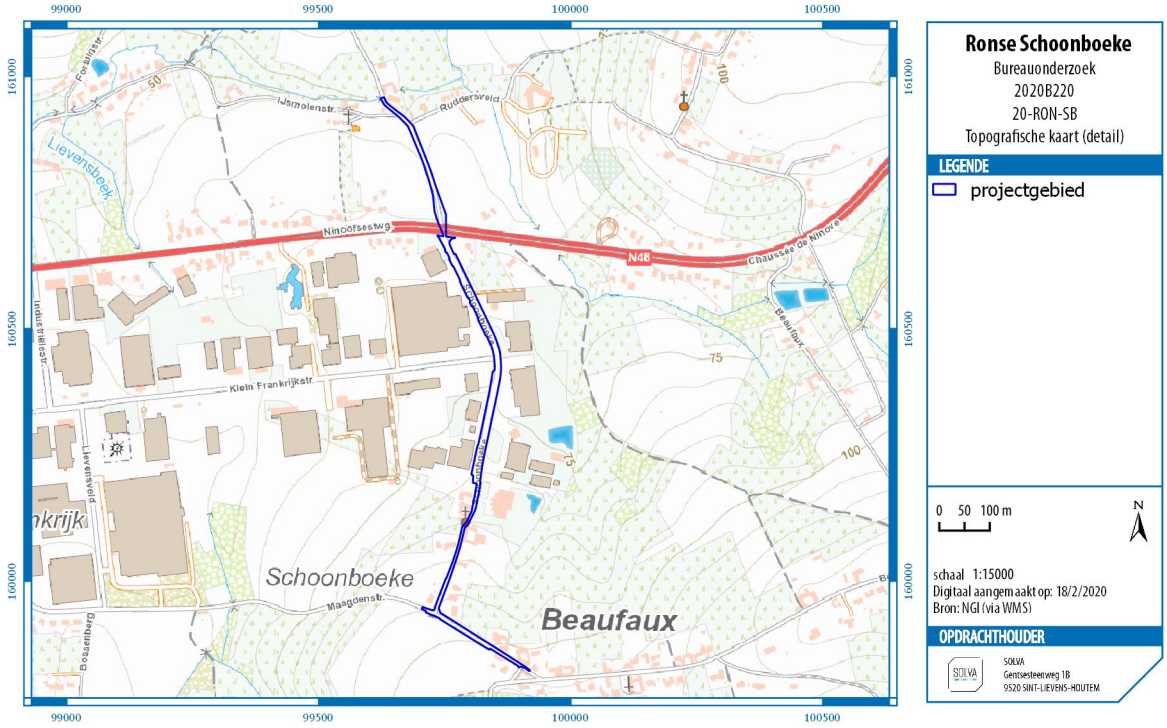

Figuur 2: Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 18/02/2020)

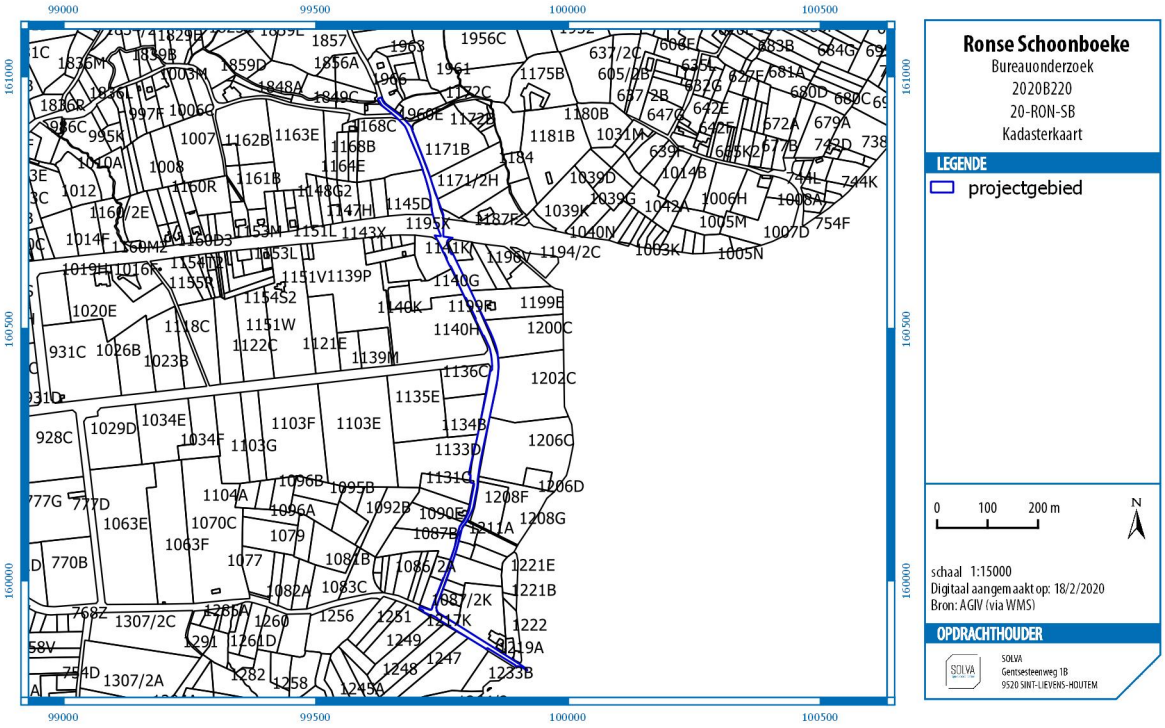

Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/02/2020)

2.1.1 AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m^2 en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m^2.

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning** voor **stedenbouwkundige handelingen** voor wegenis- en rioleringswerken. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.[4]

2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN

2.1.2.1 DE BESTAANDE TOESTAND

Momenteel wordt het projectgebied ingenomen door een verharde rijweg. Over bijna de volledige lengte van het projectgebied is reeds riolering aanwezig, met uitzondering van een deel van Schoonboeke en de Maagdenstraat. De omgevende percelen worden ingenomen door bewoning, akkerland en een deel industrieterrein.

Foto 1: Zicht op de Maagdenstraat richting het westen (Google Streetview 2019).

[4] Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

Foto 2: Zicht op Schoonboeke richting het noorden (Google Streetview 2019)

De percelen in de omgeving worden ingenomen door bewoning, akker- en weiland. Een deel van het projectgebied loopt door industrieterrein.

Foto 3: Zicht op Schoonboeke richting het noorden (Google Streetview 2019)

2.1.2.2 DE ONTWORPEN TOESTAND

Zie bijlage(s) 2-3 voor grondplannen en profielen van de ontworpen toestand voor de wegenis- en rioleringswerken.

De Stad Ronse wil de wegenis- en riolering ter hoogte van Schoonboeke en een deel van de Maagdenstraat en de Kanarieberg te vernieuwen. Bij de rioleringswerken worden een aantal leidingen heraangelegd en op bepaalde plaatsen wordt nieuwe riolering gelegd.

Wegenis

De wegverharding van Schoonboeke en een deel van de Maagdenstraat wordt vernieuwd. Op de Kanarieberg worden enkele trottoirbanden geplaatst, maar verder wordt de bestaande verharding behouden.

Het niveau van het ontworpen maaiveld op Schoonboeke en Maagdenstraat zal afwisselend hoger en lager te komen liggen dan het huidige maaiveld. Lokaal zal het ontworpen niveau maximaal 24cm lager komen te liggen dan het huidige maaiveldniveau.

Riolering

Er wordt een nieuwe DWA-leiding aangelegd in de Maagdenstraat en Schoonboeke tot aan de Ninoofsesteenweg (dia 250mm en 315mm). Vanaf het punt waar Schoonboeke verbreedt tot aan de kruising met de Klein Frankrijkstraat wordt een tweede reeds bestaande DWA-leiding opgevuld. De aanlegdieptes van de DWA-leiding variëren tussen 1,36 en 2.24m diep in de Maagdenstraat en tussen 1,34 en 3,77m in Schoonboeke ten opzichte van het huidige maaiveld. Ter hoogte van Schoonboeke worden 5 gresbuizen aangelegd met een diameter van 300mm.

Een nieuwe RWA-leiding wordt aangelegd in de Maagdenstraat (dia 400mm), waar deze wordt afgewisseld met grachten. Ook te Schoonboeke wordt een nieuwe RWA-leiding voorzien (dia 400mm), tot aan de kapel. Tussen de kapel en de verbreding van de rijweg zal de bestaande gemende riolering (dia 600mm) gebruikt worden als RWA-riool. Op het bredere deel van Schoonboeke wordt de RWA-leiding vernieuwd. In het noorden van Schoonboeke nemen de leidingen de vorm aan van ellipsvormige betonbuizen met een diameter van 1,95 x 1,15m, over een lengte van 50m. Hierbij worden een 9-tal aansluitingen uitgebroken. De aanlegdieptes van de RWA-leiding variëren tussen 0,91 en 1,34m diep in de Maagdenstraat en tussen 1,84 en 3,21m in Schoonboeke ten opzichte van het huidige maaiveld.

In de Maagdenstraat zal 223m gracht worden aangelegd, in Schoonboeke 61m. Deze grachten zullen een diepte hebben van 1m en zullen 30cm breed zijn op het diepste punt met aflopende wanden. De grachten worden begrensd door grachtelementen aan beide uiteinden.

De riolering zal de Ninoofsesteenweg doorsteken naar de Kanarieberg. Hiervoor worden een betonbuis van 70m en 800mm diameter en een persleiding aangelegd. De rioolsleuf zal 2m breed zijn.

Op de Kanarieberg zal de bestaande RWA-riolering (dia 800mm) deels vernieuwd worden. Daarnaast zal ook een persleiding (dia 63mm en -80cm aanlegdiepte) aangelegd worden, deels mede met de rioleringsbuizen en deels in de zijberm van de bestaande gracht. De bestaande grachten worden van nieuwe grachtelementen en kopmuur voorzien en de oprit tussen beide grachten wordt afgebroken en vernieuwd.

2.1.3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

2.1.3.1 VRAAGSTELLING

Het bureauonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor de wegenis- en rioleringswerken heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.1.3.2 DE RANDVOORWAARDEN

Niet van toepassing.

2.1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

2.1.4.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATGIE, -METHODEN EN –TECHNIEKEN

STRATEGIE

In deze nota wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd **voor een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden**. Dit type onderzoek heeft als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder onderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

METHODEN EN TECHNIEKEN

Met het oog op een gemotiveerd advies is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbare gegeorefereerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

2.1.4.2 ORGANISATIE VAN HET BUREAUONDERZOEK

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door de assistent archeoloog Silke De Smet. Opmaak van de figuren en de georeferentie geschiedde door Silke De Smet. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Silke De Smet, Ruben Pede en Bart Cherretté.

2.1.4.3 ASPECTEN WAARVOOR HET ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.4 ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.5 MOTIVERING VAN DE GESELECTEERDE BRONNEN

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht

worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** is vooral geraadpleegd om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader is de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** zijn door Stad Ronse ter beschikking gesteld.

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

2.2 ASSESMENTRAPPORT

2.2.1 METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA

Het assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2.2 CONSERVATIE-ASSESSMENT

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door **SOLVA** digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-upt en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de **SOLVA**-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

2.2.3 DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGEBIED EN ZJN OMGEVING

2.2.3.1 ALGEMENE LANDSCHAPPELIJKE EN GEOGRAFISCHE SITUERING

Ronse is gesitueerd in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. De stad is gelegen in de zandleemstreek, maar het stadscentrum zelf is gekarteerd als antropogene zone (figuur 4). Het projectgebied situeert zich ten oosten van het stadscentrum.

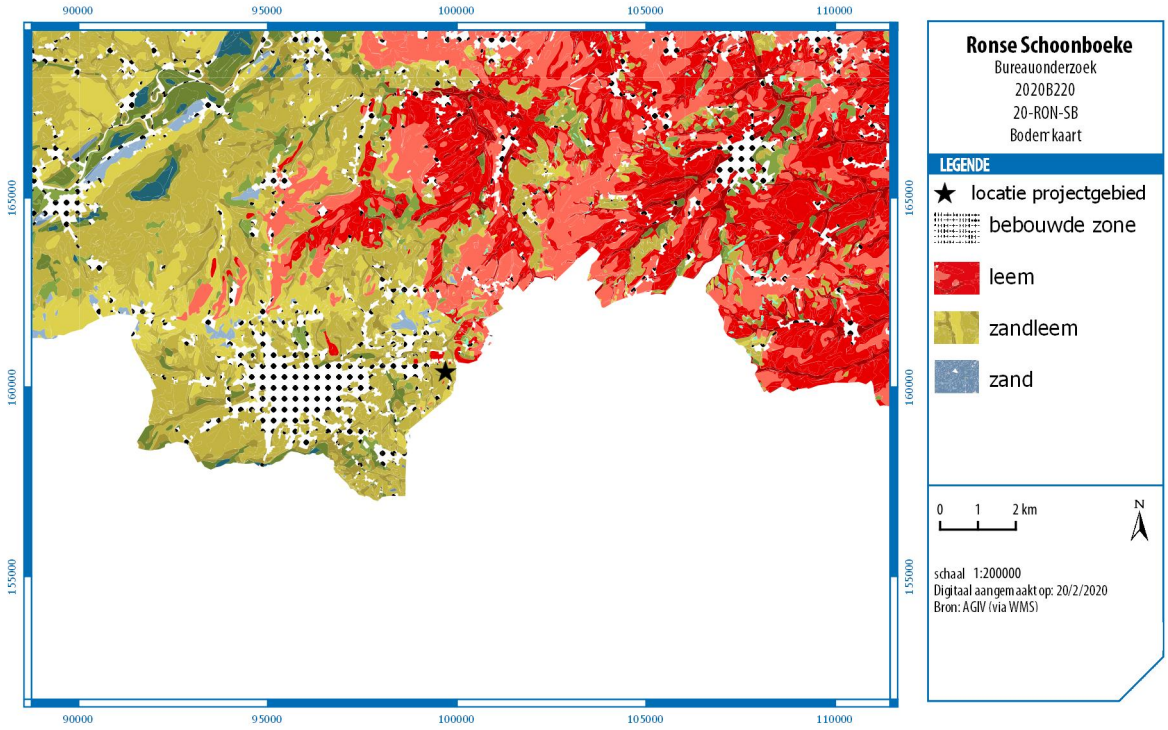

Figuur 4: Bodemkaart algemeen met aanduiding van de locatie van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

Het projectgebied valt volgens het gewestplan in het zuiden in agrarisch waardevol gebeid met kleine delen woongebied met landelijk karakter. Ten noorden hiervan valt een groot deel van het projectgebied in industrieterrein. Het noordelijke deel valt in recreatiegebied. Ook hier liggen een paar zones woongebied met landelijk karakter.

2.2.3.2 AARDKUNDIGE EN HYDROGRAFISCHE SITUERING

ALGEMENE GEOLOGISCHE EN GEOMORFOLOGISCHE SCHETS VAN DE REGIO[5]

Het projectgebied ligt in de 'ecoregio van de zuidwestelijke heuvelzone', en meer bepaald in het deel van het Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict. Tot dit ecodistrict behoren de Vlaamse Ardennen, de Kesterberg en Oudenberg (Pajottenland), maar ook zijn uitlopers. Typisch binnen dit gebied is het voorkomen van veelvuldige bronnen, dit op de kleilaag van de Formatie van Gent, Lid van Merelbeke. Verder zijn ook de Diestiaanheuvels (ten zuiden) typerend voor het gebied. Het volledige gebied bezit (vrij) grote reliëfverschillen, met voornamelijk lemige afzettingen.

De sterke erosie op het einde van het tertiair en tijdens het pleistoceen veroorzaakte het huidig golvend tot sterk golvend reliëf. Dit levert een opeenvolging op van open kouters op de leemruggen en, in de beekdalen, depressies met een gesloten begroeiing. In het zuiden wordt het landschap bepaald door de zogenaamde Zuid-Vlaamse Heuvelrij. De valleien zijn daar zeer sterk ingesneden, soms bijna kloofdalen, en de ruggen zijn zacht hellend. Er is een opeenvolging te zien van langgerekte leemruggen met relatief vlakke delen en zachte hellingen, gescheiden door talrijke beekvalleien en depressies, die dikwijls begrensd zijn door een steile rand. Typisch is het voorkomen van asymmetrische dalen, door de ongelijkmatige afzetting van de lösspakketten tijdens de laatste ijstijd.

Het reliëf in het district is golvend tot sterk golvend, zelfs plaatselijk heuvelig in het zuidelijke deel, met hellingsgraden van 9 % en meer. Het wordt gekenmerkt door een opeenvolging van ruggen, afgewisseld met diep ingesneden beekvalleien en secundaire depressies. Het zuidelijk deel bestaat uit een aantal westzuidwest-oostnoordoost georiënteerde heuvelrijen, wier absolute hoogte van zuid naar noord progressief afneemt. De hoogste heuvelrij situeert zich in de buurt van de taal- en gewestgrens, met onder andere de Kluisberg, de Spinnessenberg, de Hotondberg, de Muziekberg, de Pottelberg en de Mont de Rode, maar ook de Oudenberg (Geraardsbergen). Op het raakpunt van de oostwest en noordzuid gerichte heuvelkammen van de Vlaamse Ardennen bevindt zich het hoogste punt (d'Hoppe, 157,5m) in het bos van Pottelberg. Deze kam vormt de geologische ruggengraat van het fysisch landschap en is een onderdeel van een groter geheel van getuigenheuvels dat zich uitstrekt van Frans-Vlaanderen via het West-Vlaams Heuvelland, de Vlaamse Ardennen, het Pajottenland en het Hageland tot Midden-Limburg waar het tegen het Kempisch Plateau uitwigt. Een lagere, structurele kamlijn waarvan de hoogste delen met de hoogtelijn van 100 m flirten en die ten opzichte van het hydrografisch stelsel duidelijk contrasterend is, omvat van west naar oost volgende plateaus: Eikenberg-Kapelleberg-Boigneberg (Maarkedal), Varentberg-Hoogkouter (Horebeke), plateau Pottenberg-Leberg-Valkenberg (Brakel), Steenberg-Potaardeberg (Zottegem) en tenslotte de Biezelenberg (Herzele). Vermits de weerstandbiedende ijzerzandsteenlagen er volledig weggespoeld zijn, profileren deze plateaus zich als open akker- en kouterlandschappen.

[5] We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant et al. 2002.

HET PROJECTGEBIED

De **Quartairgeologische profieltypekaart** karakteriseert het projectgebied als geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (type 2).

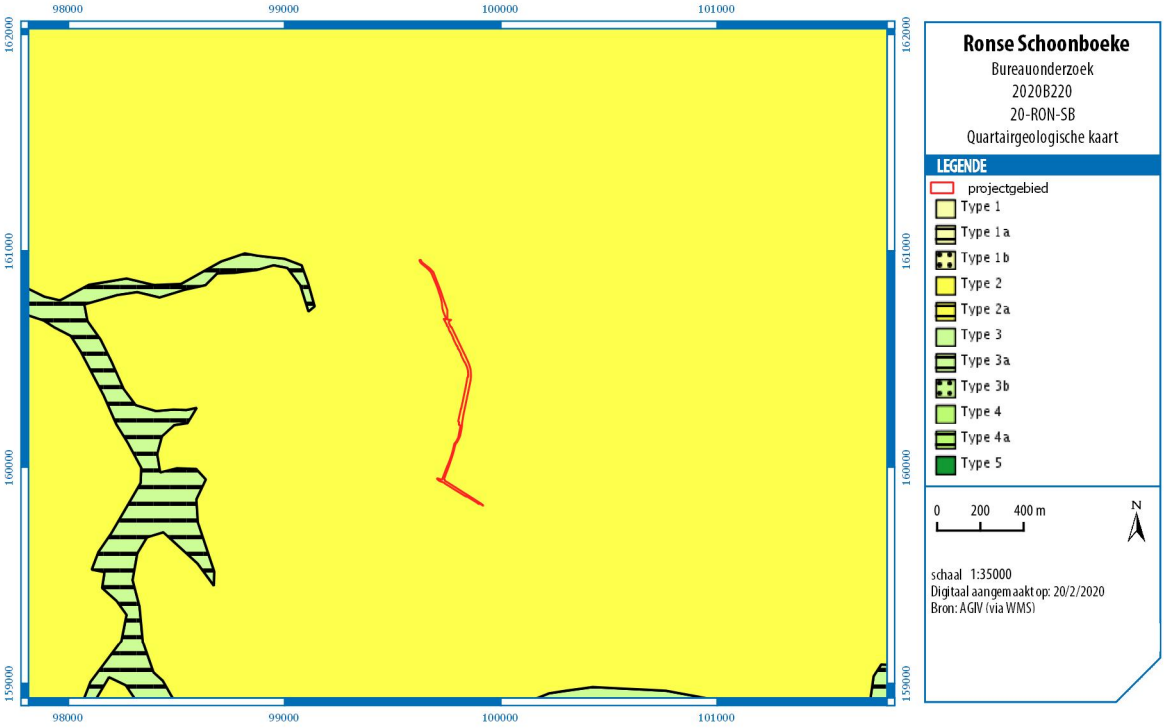

Figuur 5: Quartairgeologische typeprofielkaart met aanduiding van het projectgebied (bron AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

Op de **Tertiairgeologische profieltypekaart** is te zien dat het projectgebied grotendeels gelegen is op de Formatie van Kortrijk, meer bepaald het Lid van Moen. In het zuiden van het projectgebied ligt een deel op de Formatie van Kortrijk, meer bepaald het Lid van Aalbeke, en een deel op de Formatie van Tielt.

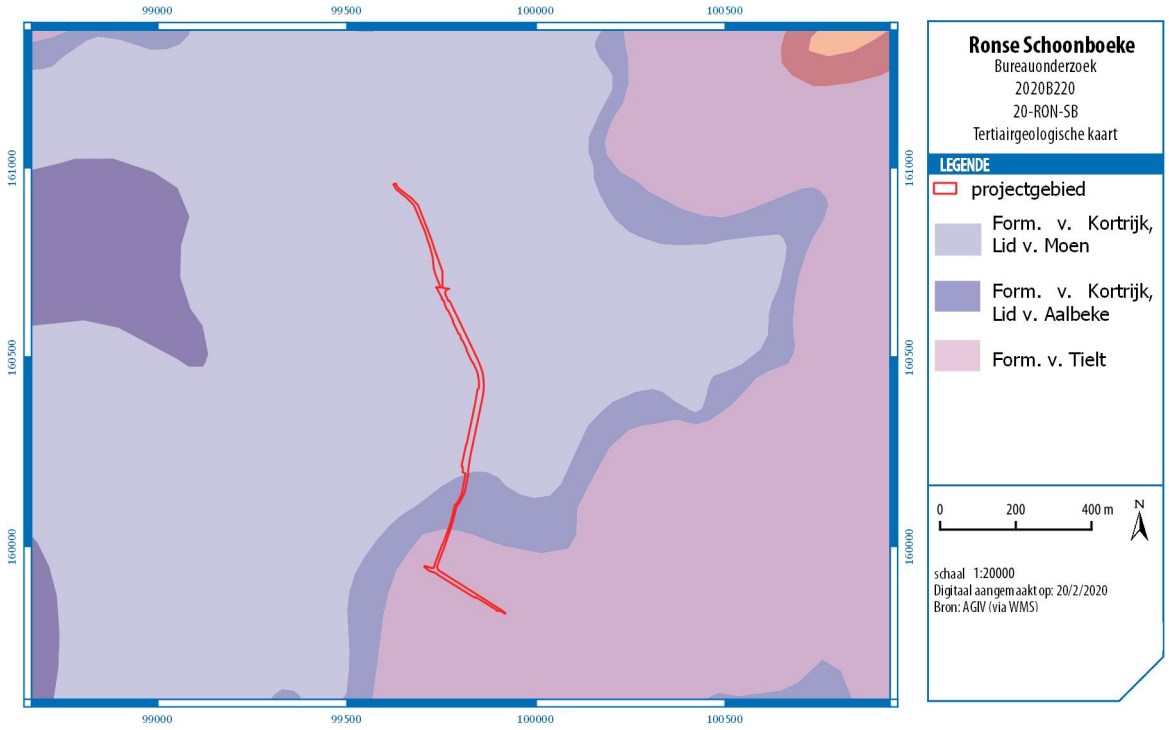

Figuur 6: Tertiairgeologische typeprofielkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

Voor het gebied is **geen geomorfologische kaart** beschikbaar.

2.2.3.3 *FYSISICH-GEOGRAFISCHE SITUERING*

De stad Ronse is gelegen ten zuiden van de getuigenheuvels van de Vlaamse Ardennen Kluisberg – Hotondberg – Muziekberg. Op het **hoogtemodel** is te zien hoe het projectgebied ten zuiden van de Muziekberg gelegen is en ten westen van de Mont d'Ellezelles.

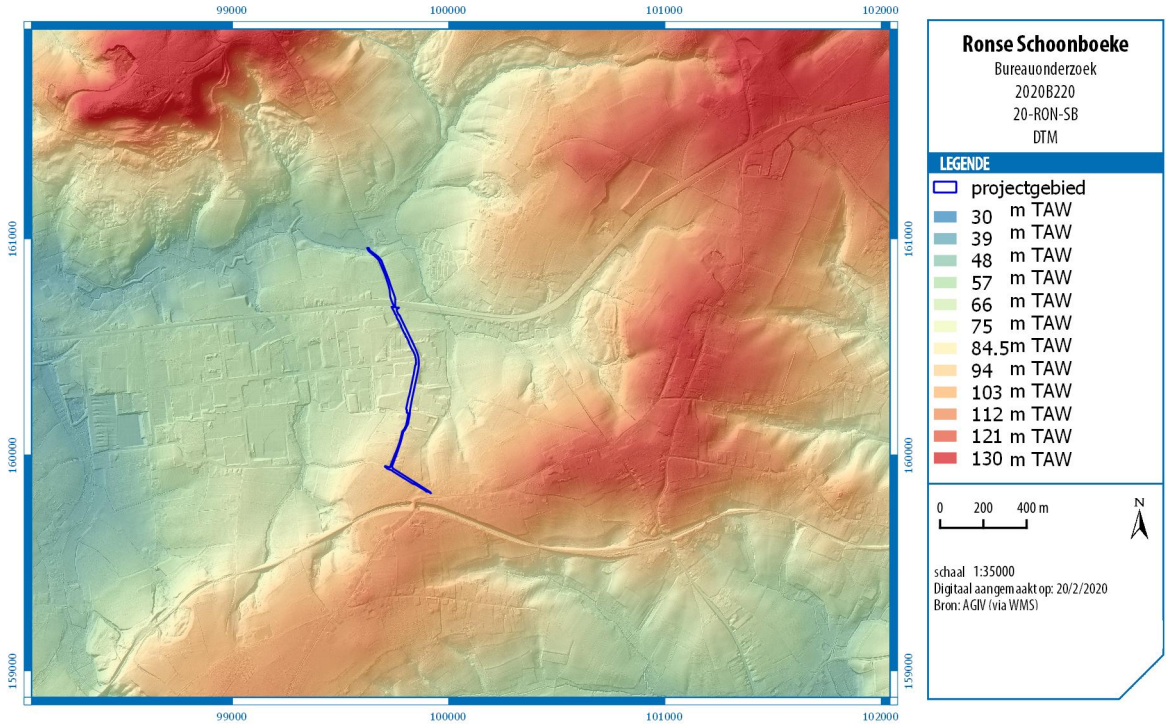

Figuur 7: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

Het projectgebied zelf is **sterk hellend** met hoogtes schommelend tussen +50 m en +110 m TAW.

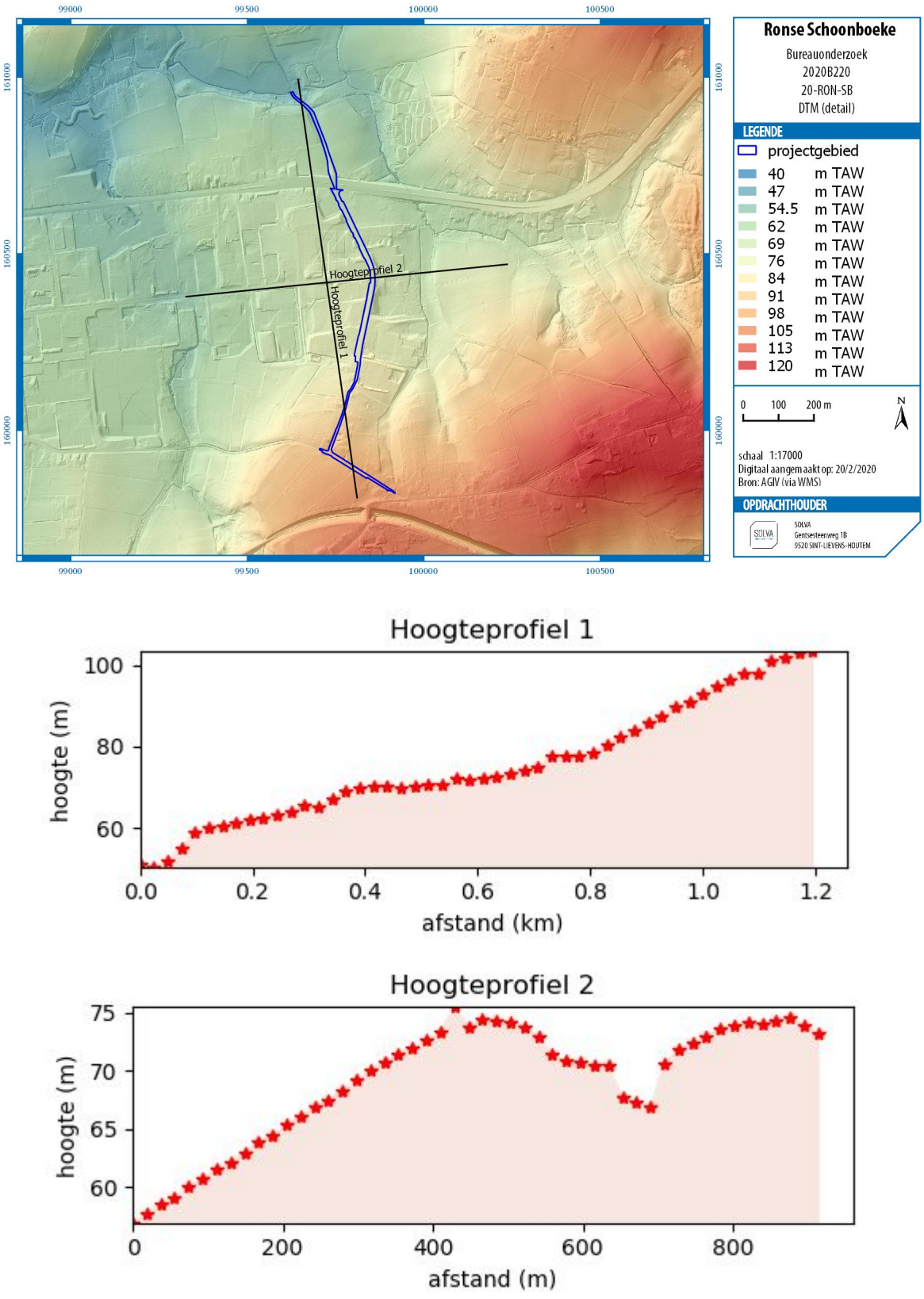

Figuur 8: Digitaal terreinmodel met aanduiding van de hoogteprofielen (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

De **potentiële bodemerosiekaart** geeft voor het projectgebied zelf geen concrete informatie. De dichtstbijgelegen percelen waarvoor wel informatie beschikbaar is, geven blijk van een lage tot hoge kans op bodemerosie ten noorden va het projectgebied, en laag tot zeer hoog in het zuiden.

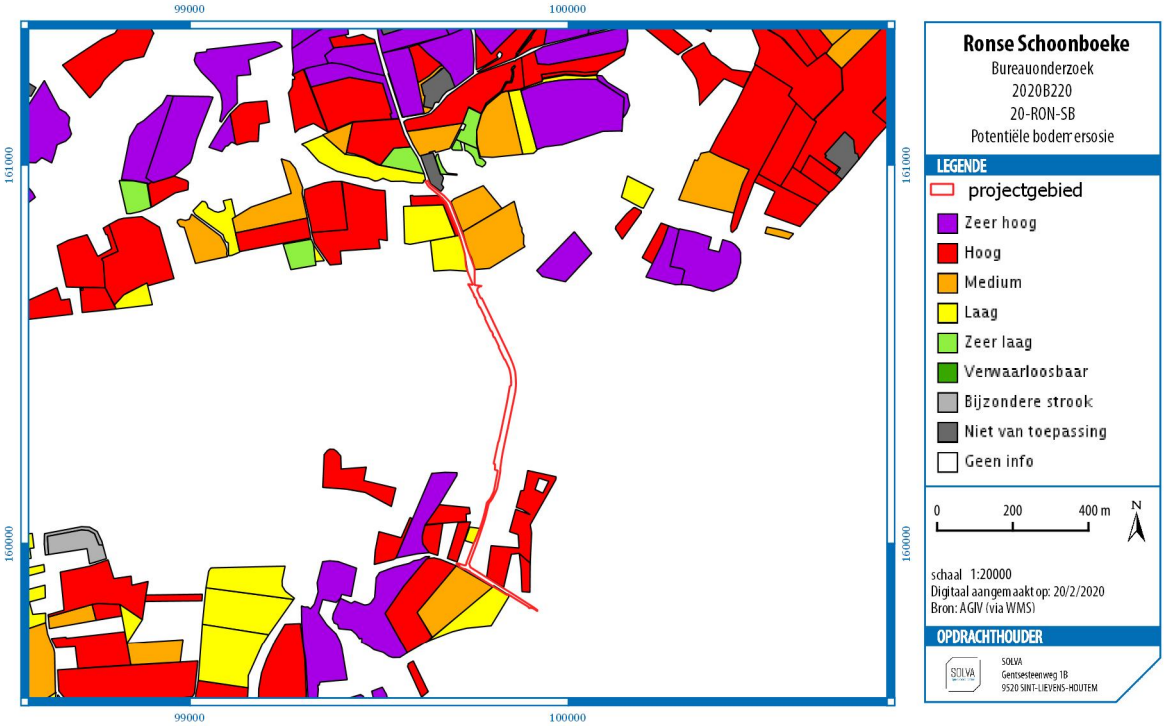

Figuur 9: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

De **bodemkaart** geeft aan dat de gronden van het projectgebied in het noorden gelegen is op matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldc) en in kleinere mate op matig natte leembodem met textuur B horizont (Ada), in het midden op matig droge zandleembodem met

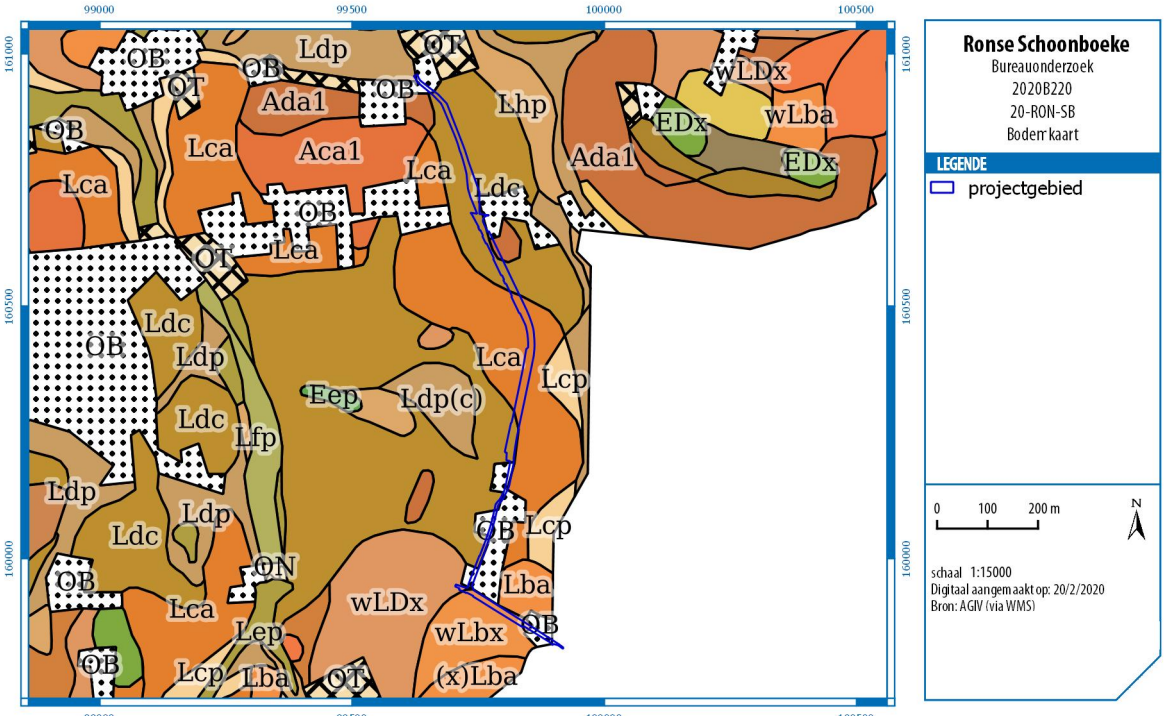

Figuur 10: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

textuur B horizont (Lca) en in kleinere mate opnieuw op een Lcd bodem, en naar het zuiden toe op matig droge tot matig natte zandleembodem met onbepaald profiel (wLDx) en droge zandleembodem met onbepaald profiel (wLBx).

De **bodemassociatiekaart** biedt in principe geen concrete informatie over het projectgebied, maar het is waarschijnlijk dat het projectgebied meer westelijk geprojecteerd moet worden waardoor het in associatie 29 zou vallen, leemgronden met textuur B horizont en een matig natte associatie.

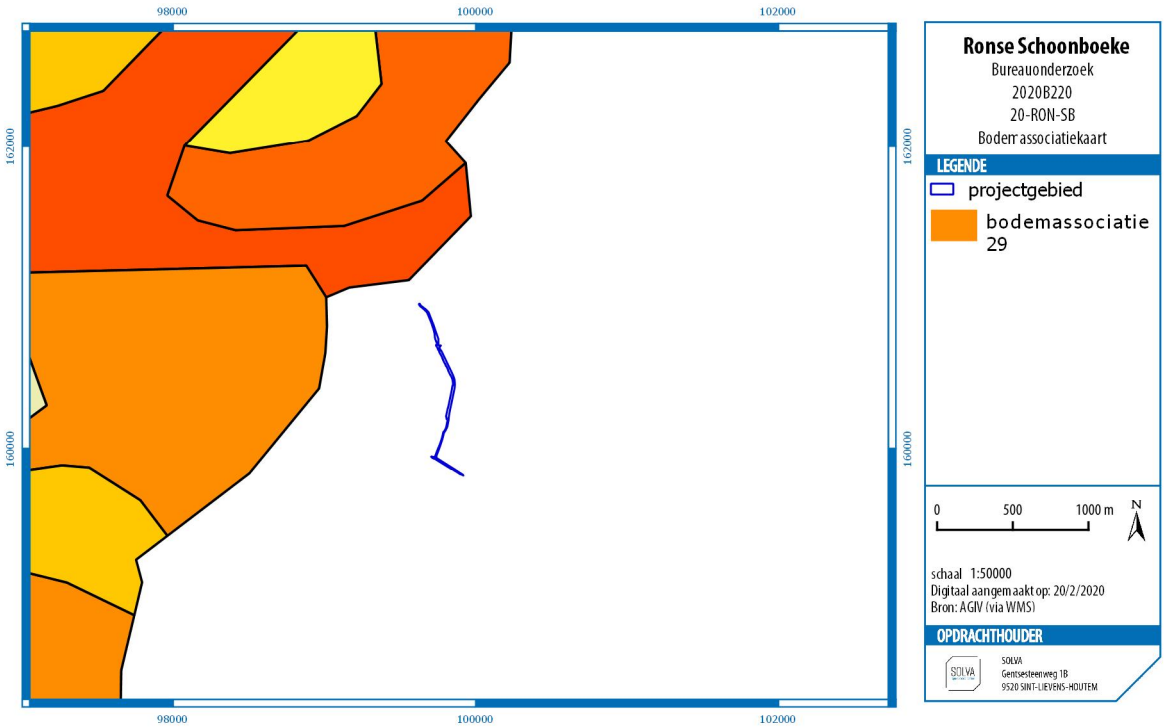

Figuur 11: Bodemassociatiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

2.2.3.4 *GRONDGEBRUIK*

Volgens de **bodemgebruikskaart** wordt het projectgebied ingenomen door 'andere bebouwing', industrie- en handelsinfrastructuur en akkerbouw en wordt gekruist door een gewestweg (Ninoofsesteenweg).

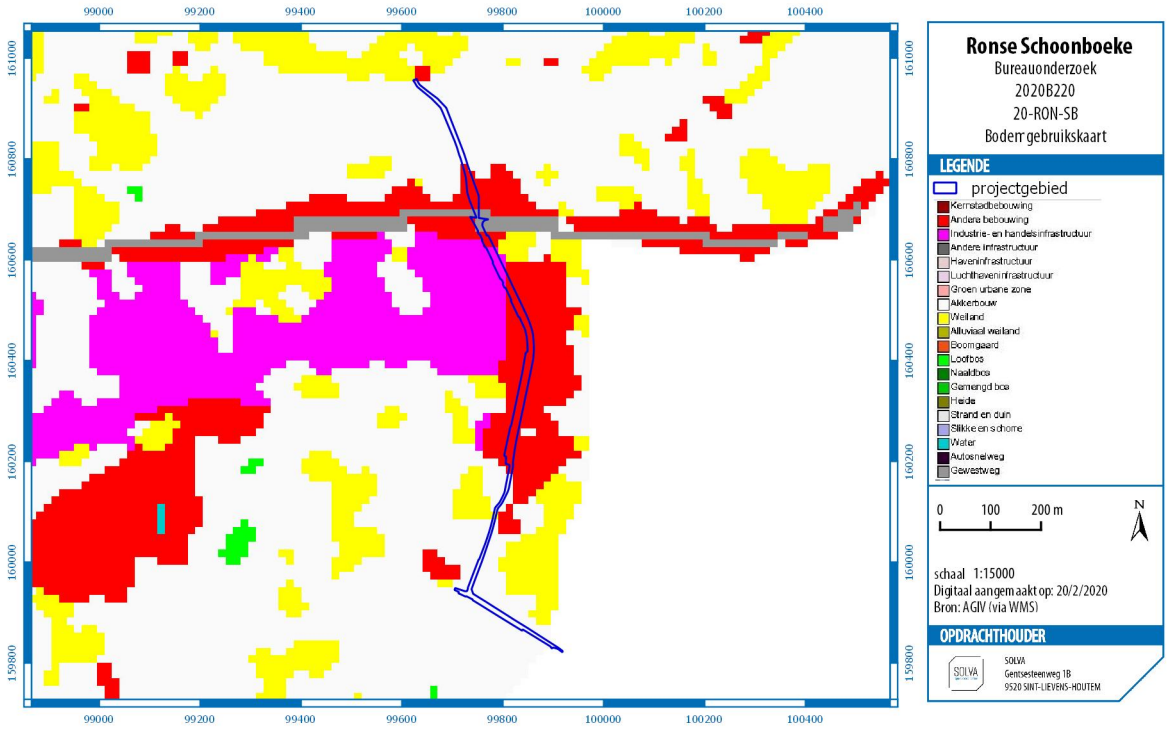

Figuur 12: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

Ook de **bodembedekkingskaart** toont een meer genuanceerd beeld waarop te zien is dat het projectgebied zelf is ingericht met een rijweg (Schoonboeke, Maagdenstraat en Ninoofsesteenweg) en omgeven wordt door bewoning, akkerbouw en industrieterrein.

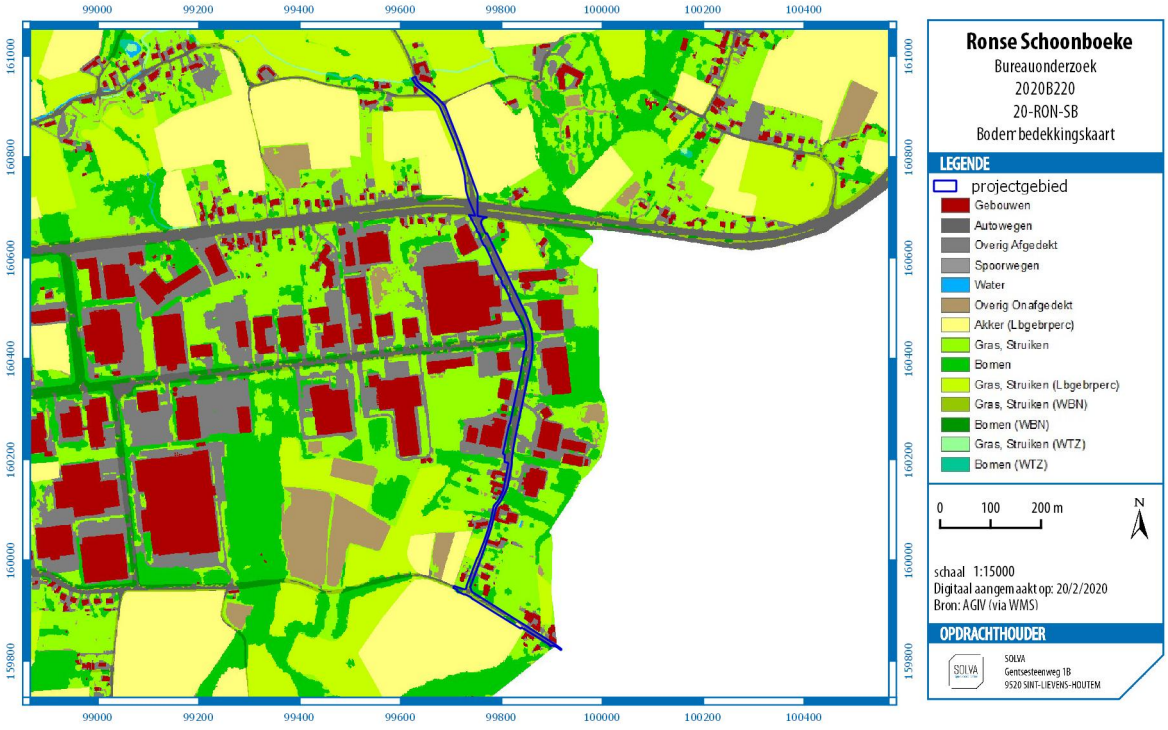

Figuur 13: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

Een **recente luchtfoto** uit 2015 geeft een gelijkaardig beeld weer.

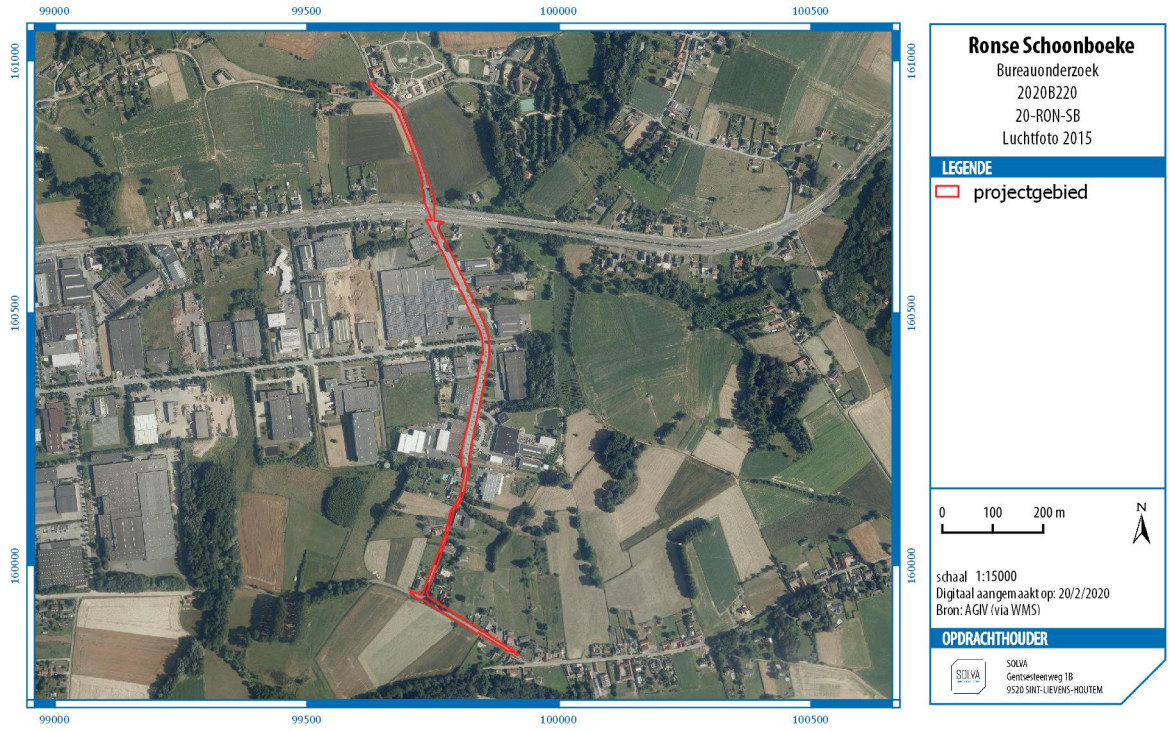

Figuur 14: Luchtfoto uit 2015 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

Een gedetailleerde beschrijving van de bestaande toestand van het projectgebied wordt beschreven onder 2.1.2.1.

2.2.4 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER

2.2.4.1 HISTORISCH KADER

2.2.4.1.1 GESCHIEDENIS VAN HET PROJECTGEBIED

De CAI toont duidelijk aan dat de omgeving van het projectgebied reeds een lange geschiedenis kent. Wat betreft het projectgebied zelf, is de Romeinse periode en later wellicht het meest interessant. De sterke Romeinse aanwezigheid in de regio blijkt niet alleen uit de CAI, maar ook uit de vele Romaanse namen in Ronse, waaronder ook Schoonboeke.[6] Het grondgebied van Ronse wordt begrensd door een drietal assen waarvan men zou kunnen veronderstellen dat ze teruggaan op drie (voor)romeinse wegen: de as Zandstraat-Ommegangstraat, de as Paillaertstraat-Karnemelkbeekstraat (as Kerkhove-Blicquy) en de as Kanarieberg-Schoonboeke-Crimont-Tombelle.[7]

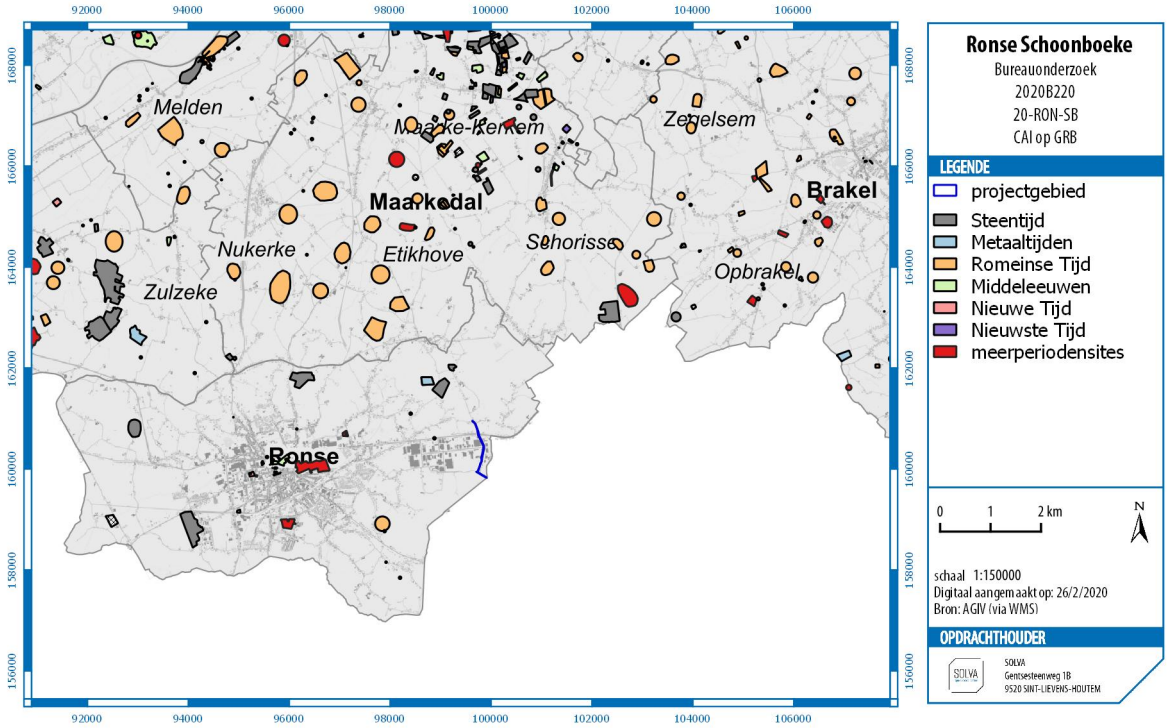

Figuur 15: CAI op GRB algemeen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2020)

De omgeving van het projectgebied vertoont een aantal aspecten die duiden op een landschap met liminale betekenis en die vanuit die hypothese pleiten voor een hoge ouderdom van het traject Kanarieberg-Schoonboeke. Langsheen deze as zien we verschillende indicaties voor archeologische aanwezigheid, zoals de gekende bronstijdgrafheuvels van het Muziekbos, begraafplaatsen, toponymie (tombelle) enz. Deze elementen, samen met een aantal natuurlijke aspecten in het landschap zoals bossen, hadden een rituele betekenis of waren vaak een bron voor volksverhalen in het mythische wereldbeeld dat bestond in de vroege middeleeuwen. In dit wereldbeeld werden de kerk en de dorpskern gerekend tot een gecultiveerde goddelijke zone, terwijl de 'vreemde elementen' tot een buitencirkel behoorden waarbij ze geassocieerd werden met het kwade. De heidense elementen speelden in deze zone ook een rol van grenspunt. Voorbeelden zijn de 17 grafcirkels van de Muziekberg en de boom op de grens tussen Ellezelles en Schoonboeke (zie figuur 16). Bovendien wijst ook het toponiem 'Tombelles', ten zuiden van het projectgebied, op de aanwezigheid van kleine grafheuvels in de omgeving.[8]

[6] Van Durme L. 2007, 27.
[7] https://www.kerknet.be/sites/default/files/GESCHIEDENIS.pdf
[8] Devos E. 2015, 19, 24.; gebaseerd op Roymans, 1995.

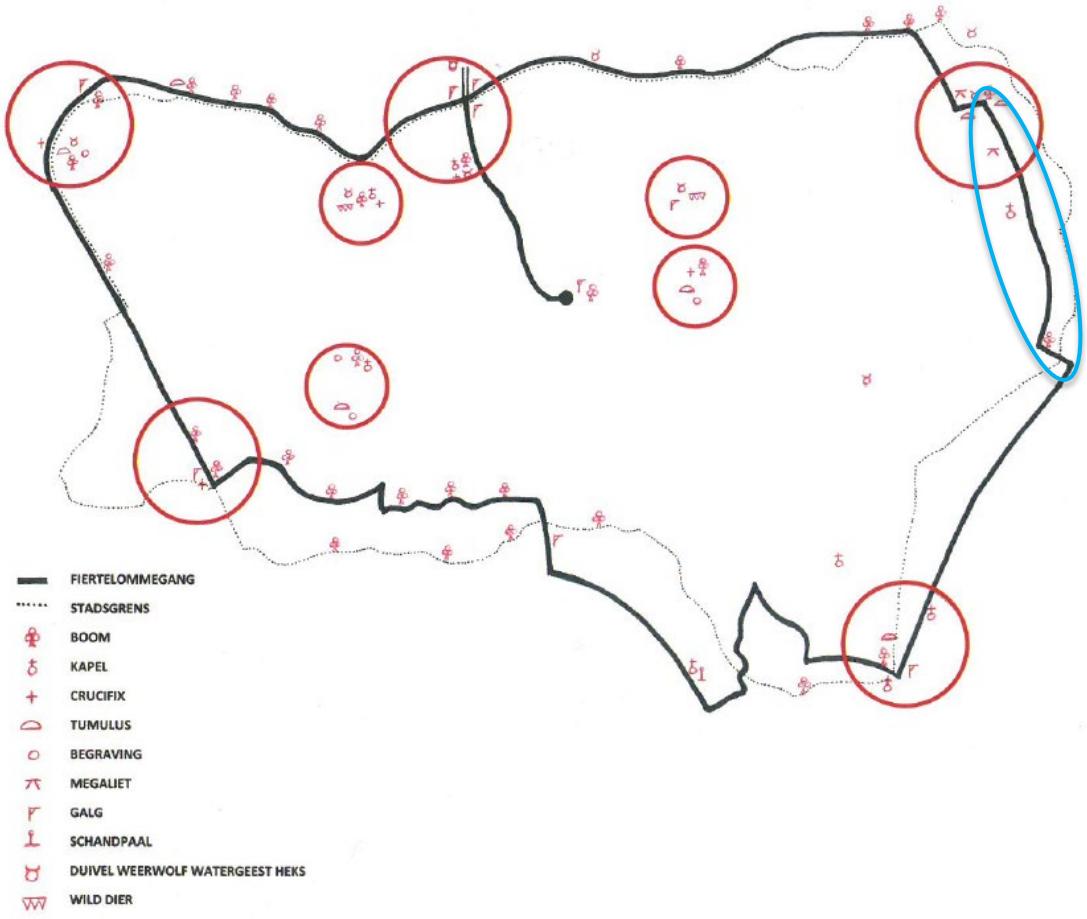

Figuur 16: Kaart met het traject van de Fiertel met aanduiding van o.a. heidense plaatsen, sacrale bomen en begraafplaatsen (Devos E. 2015, Fig. 2, 40)

Het projectgebied (op figuur 16 aangeduid in het blauw) ligt bovendien ook op het traject van de Fiertel, de ommegang waarbij de Sint-Hermes relieken, die sinds ca. 860 in Ronse zijn, worden rondgedragen.[9] De Fiertel vond vermoedelijk voor het eerst plaats in 1090, naar aanleiding van een uitbraak van ziekte die leidde tot hallucinaties en de dood door het eten van besmet rogge. De processie liep langs de stadsgrenzen van Ronse, en passeerde dus deze verscheidene heidense plaatsen zoals sacrale bomen, prehistorische begravingen, etc. Onder invloed van het Christendom werden deze plekken gekerstend, door o.a. het bouwen van een kapel of door het kappen van een heidense sacrale boom. Op een aantal van deze plaatsen werden galgen geplaatst, zodat deze als executieplaatsen voor criminelen gebruikt konden worden Het doel van de kerstening was om een beschermende cirkel rond de stad te trekken.[10]

Er kan dus zeker gesteld worden dat het projectgebied gelegen is in een zone en op een traject dat op historisch en archeologisch vlak een aantoonbaar zeer oude geschiedenis heeft. De redenering dat de Fiertel een beschermende cirkel rond de stad oogde op te trekken, waarbij een traject wordt afgelegd langs voorchristelijke aspecten in het landschap, impliceert derhalve oog een hoge ouderdom voor het traject zelf. Mogelijks is het traject kanarieberg-Schoonboeke een (pre)Romeins traject.

Strikte archeologische bewijzen voor een (pre)Romeinse ouderdom van dit traject zijn er echter niet op heden, hoewel het toponiem zelf een Romaanse en wellicht ook Romeinse oorsprong kent.

[9] https://www.fiertel.be/nl/historiek.html
[10] Devos E. 2018, 31-35, Devos E. 2015, 22.

2.2.4.2 *INVENTARIS ONROEREND ERFGOED*

Te Schoonboeke bevindt zich een voormalig hoevetje, sinds 1962 gerenoveerd tot villa, dat reeds in 1684 werd gekarteerd. Het betreft een voormalig boerenhuis van het langestrekt type met gewitte gevel onder zadeldak, en een stalgedeelte.[11]

Daarnaast valt een tweede gerestaureerde hoeve op te merken, ook reeds vroeg terug te vinden op historisch kaartmateriaal (1684). De hoeve omvat een woonhuis met een steil zadeldak en sporen van jaarankers uit de 18de eeuw, een schuur en stallen. Er bevindt zich ook een waterput overkluisd met gemetseld half koepelgewelf.[12]

Ten slotte kan ook een kapelletje aan Schoonboeke vermeld worden. Het betreft een bakstenen kapel met een plaasteren beeld van Sint-Antonius van Padua met Kind op een eenvoudige altaartafel. Het werd gebouwd in 1905.[13]

2.2.4.3 *HISTORISCH-CARTOGRAFISCHE DOCUMENTEN*

2.2.4.3.1 VILLARETKAART (1745 – 1748)

Op de Villaretkaart valt op dat het toenmalige tracé van het wegennet reeds goed overeenkomt met het huidige. Zowel Schoonboeke als de Maagdenstraat (hier aangeduid als 'Grand Chemin de Renay) kunnen al herkend worden. Het verloop van Schoonboeke komt niet één-op-één met de overeenkomstige weg op de Villaretkaart, maar dit kan ook gelegen zijn aan de georeferentie van de historische kaart. Langs de betreffende wegen bevindt zich historische bebouwing. Zowel ten noorden als ten zuiden van het projectgebied staat een kapel weergegeven.

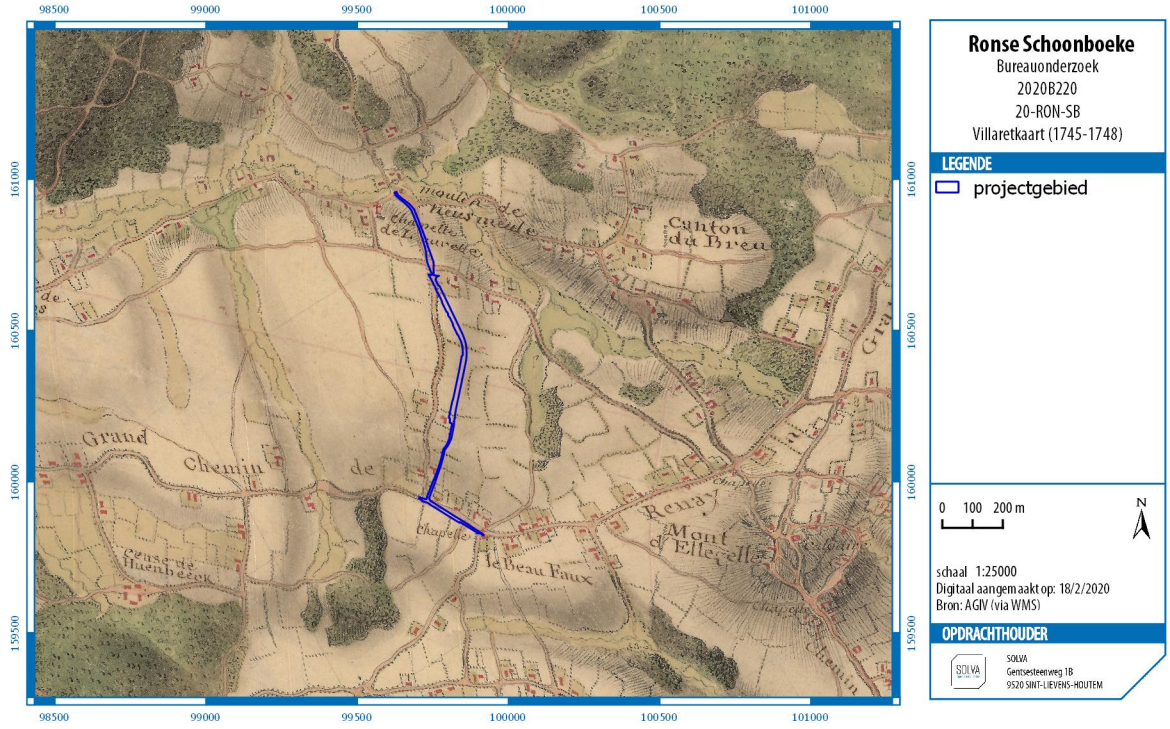

Figuur 17: Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020)

[11] Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Langgestrekte hoeve Shamrock [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/29037 (Geraadpleegd op 20-02-2020)
[12] Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Gesloten hoeve [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/29036 (Geraadpleegd op 20-02-2020)
[13] Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kapel [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/29038 (Geraadpleegd op 20-02-2020)

2.2.4.3.2 JOZEF JOHAN FRANS FERRARIS – KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK (1771-1778)

De situatie weergegeven op de Ferrariskaart is zeer gelijkaardig aan die op de Villaretkaart. Op deze kaart komt de projectie van Schoonboeke nog beter overeen met de historische kaart. De huidige Ninoofsesteenweg kan hier echter nog niet herkend worden. Naast de bewoning langs de wegen, wordt de omgeving voornamelijk gebruikt als akkerland.

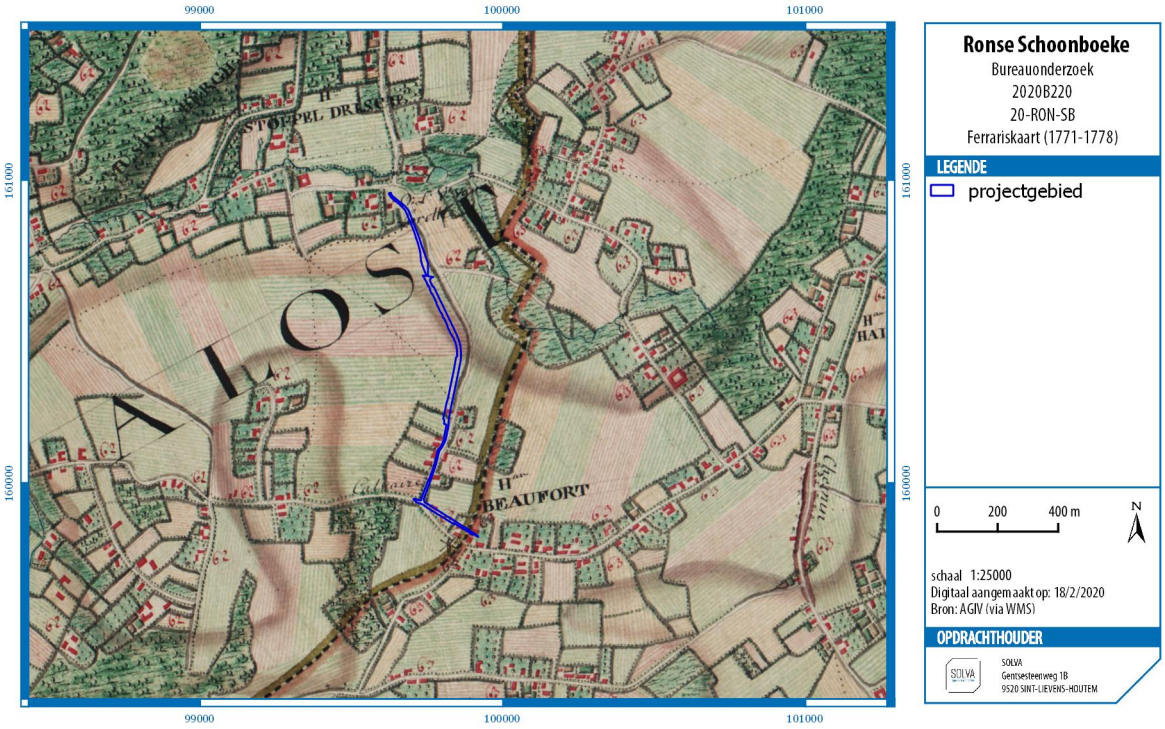

Figuur 18: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020)

2.2.4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

De Atlas der Buurtwegen geeft weinig nieuwe informatie ten opzichte van de voorgaande historische kaarten. Het toponiem ‘Schoonbeke’ staat voor het eerst weergegeven. De huidige Ninoofsesteenweg staat aangeduid, maar lijkt nog niet aangelegd te zijn.

Figuur 19: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020)

2.2.4.3.4 PHILIPPE VANDERMAELEN – CARTES TOPOGRAPHIQUES DE LA BELGIQUE (1846-1854)

De kaart Vandermaelen geeft weinig nieuwe informatie ten opzichte van de voorgaande historische kaarten. De Ninoofsesteenweg is op dit moment aangelegd.

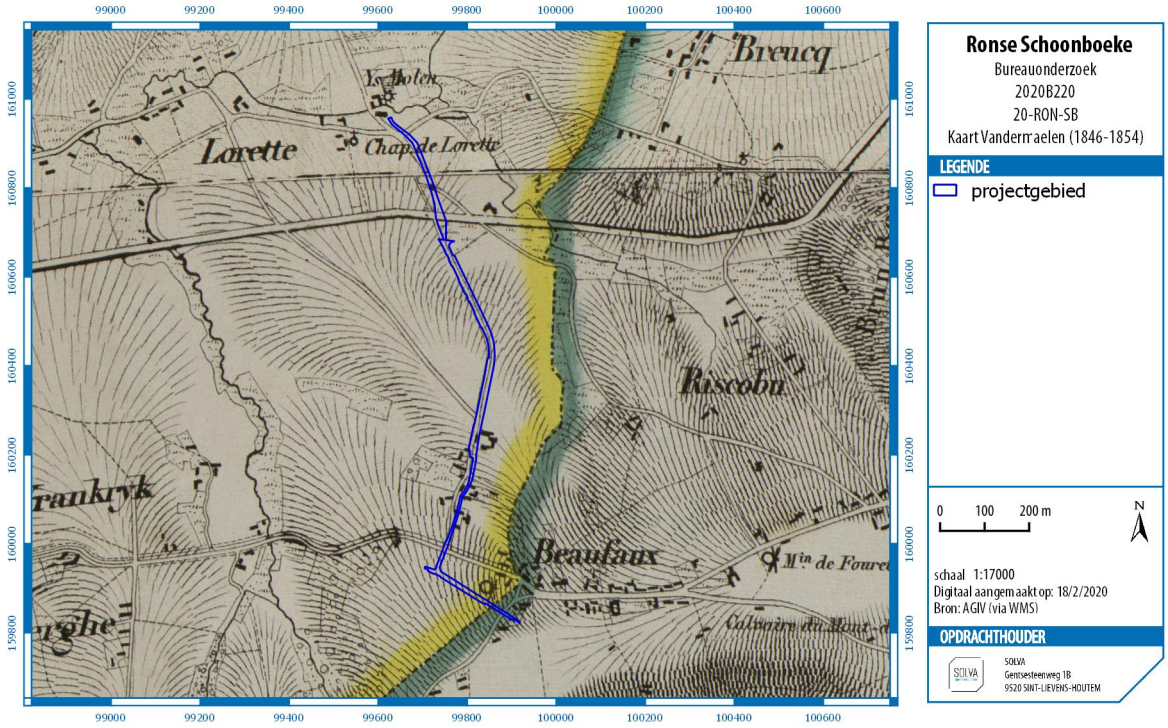

Figuur 20: Kaart Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020)

2.2.4.3.5 PHILIPPE CHRÉTIEN POPP - ATLAS CADASTRAL PARCELLAIRE DE LA BELGIQUE (1842-1879)

De Popp-kaart biedt weinig bijkomende informatie. Het toponiem ‘Schoonboeke’ wordt hier gebruikt. Een aantal zijstraten van Schoonboeke zijn verdwenen.

Figuur 21: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 18/2/2020)

2.2.4.3.6 RECENTE LUCHTFOTO'S

De recente luchtfoto's geven een gelijkaardig beeld weer aan dat van de meest recente historische kaarten. De bebouwing is vooral langs de Ninoofsesteenweg geïntensifieerd. Op de luchtfoto van 1990 is te zien dat het industrieterrein langs Schoonboeke is uitgebouwd.

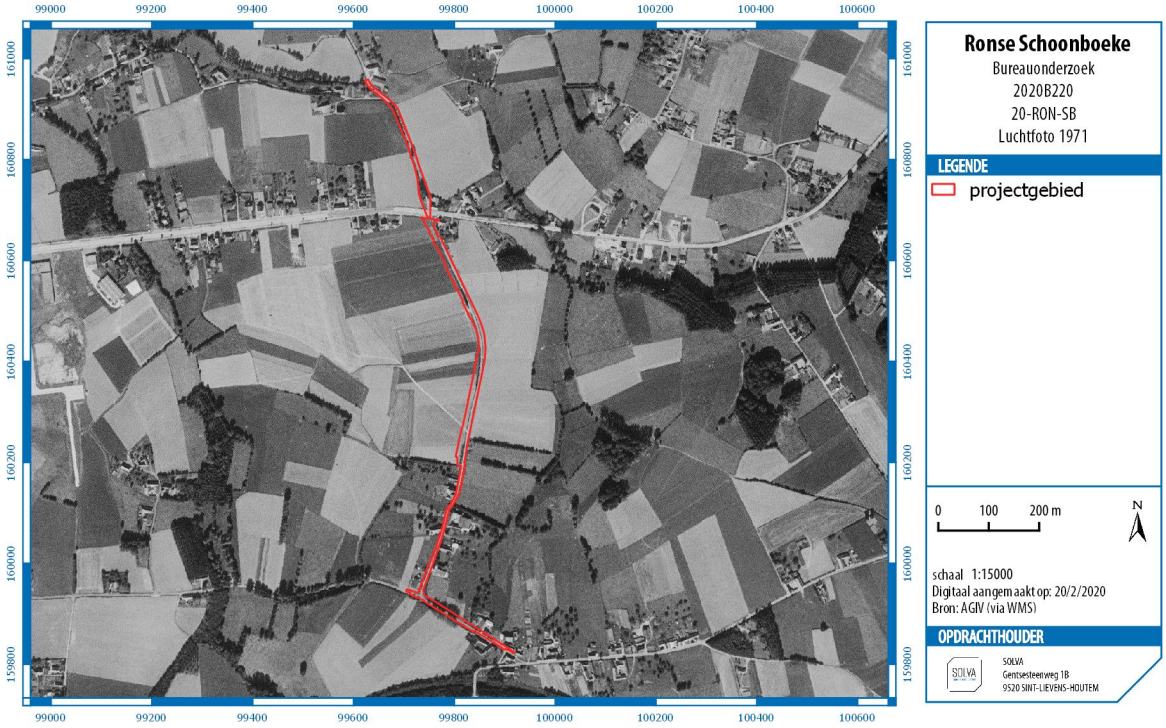

Figuur 23: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

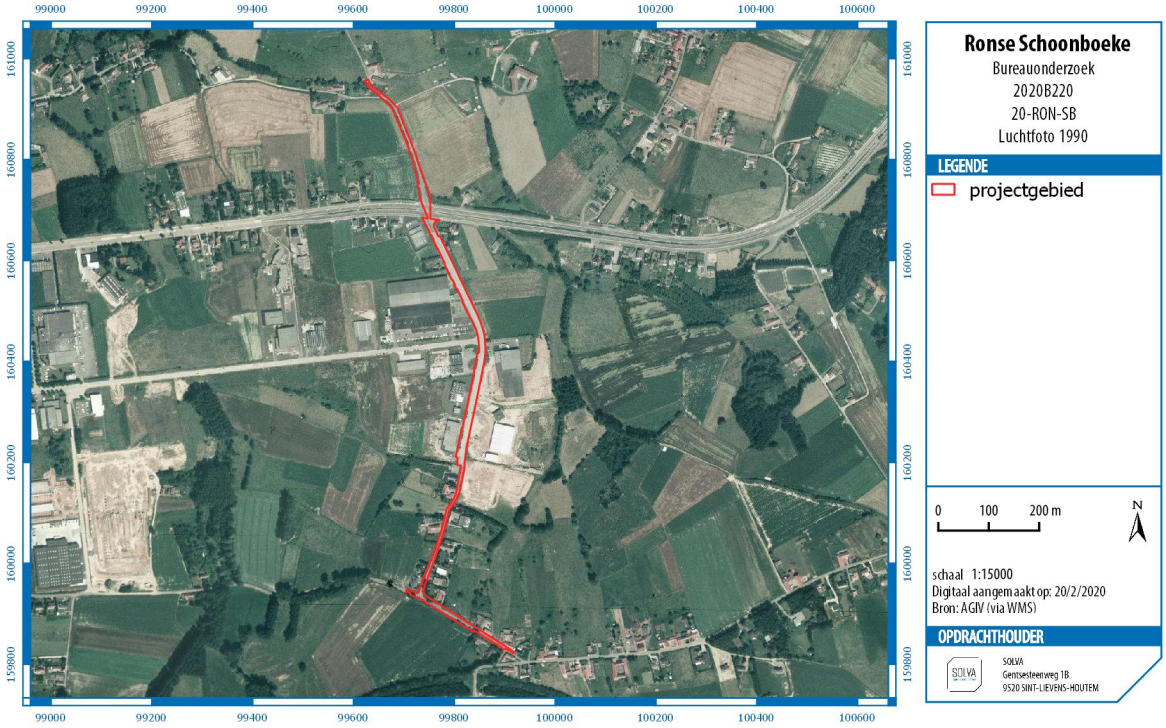

Figuur 22: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

2.2.5 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER

Voor het **projectgebied** zijn geen archeologische sites gekend.

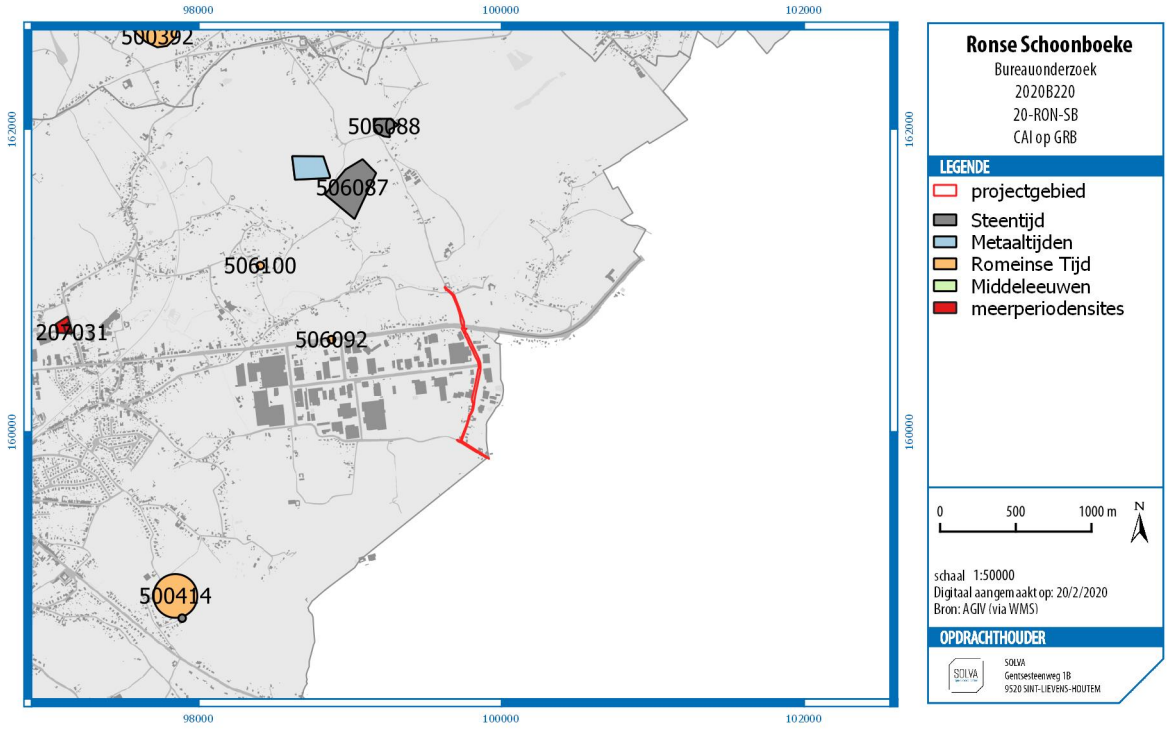

Figuur 24: CAI op GRB met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/2/2020)

In de **ruimere omgeving** van het projectgebied toont de centrale archeologische inventaris (**CAI**) verschillende locaties met archeologische resten.

Ten noorden van het projectgebied is CAI-locatie **506087** gelegen, op de zuidelijke flank van de Muziekberg. Tijdens veldprospectie werden hier archeologische sporen uit verschillende periodes vastgesteld. Zo werden er lithisch materiaal, een megalietgraf uit het laat-neolithicum en een reeks gepatineerde paleolithische vuursteenartefacten (o.a. fragment van een kern met centripetale negatieven, een Lacan-steker en enkele afslagen met gefacetteerde hiel) gekarteerd. Daarnaast werden Bronstijd pijlpunten met schachtdoorn en weerhaken en een grafheuvel aangetroffen op deze site. Ten werden ook een aantal Romeinse vondsten geregistreerd: een aantal bronzen munten uit de periode van de Constantijnen (1ste-3de eeuw n. chr.), 2 tangetjes, een grafheuvel en 2 omgekeerd op elkaar geplaatste urnen met beenderresten.

Nog iets meer noordelijk gelegen bevindt zich CAI-locatie **506088**: Muziekberg-Boekzitting. Hier werd een groot aantal vondsten uit het finaal-paleolithicum aangetroffen. Het betreft ca. 180 lithische artefacten onder een tumulus, een kleine houtskoolconcentratie, een aantal artefacten uit de “Verzameling Cambier" (burin caréné en een aantal andere artefacten (met witgrijze patina)) en uit de "Verzameling Deconinck" (laat-paleolithische steker) en andere. In de verzamelingen waren ook mesolithische artefacten aanwezig. Voor het neolithicum werd hier een bewoningssite geïnterpreteerd. Er werd een grote vondstenconcentratie gevonden met o.a. schrabbers, fragment gepolijste bijl, afslagbijl, boren, pijlpunten, mes, stekers, ruimer, pijlpunten, kernen, kloppers, etc., nu in de verzamelingen van Cambier, Noël en J. Deconinck. Verder bracht de site ook 3 grafheuvels met 6 urnen van het Drakensteintype op, met in bepaalde tumuli bijzettingen uit de Romeinse periode. Er werden ook Romeinse penningen aangetroffen.

Ten slotte werden in de omgeving van het projectgebied twee Romeinse graven geregistreerd: een incineratiegraf ter hoogte van Ten Hulle (Muziekberg, CAI-locatie **506100**), gevonden in 1838, en een vlakgraf (CAI-locatie **506092**).

Aan Waalse zijde zijn tevens verscheidene sites in de (ruimere) omgeving bekend, die de archeologische rijkdom van de omgeving bevestigen (niet op kaart)[14].

2.2.6 EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHTE GEBIED

2.2.6.1 HET LANDSCHAPPELIJK KADER

Het projectgebied ligt in de zandleemstreek. De bodemkaart toont aan dat er voornamelijk matig natte tot droge zandleembodems en in kleinere mate op matig natte leembodems gelegen zijn. In de omgeving van het projectgebied is er een laag tot hoge mate van bodemerosie. Het terrein is gelegen in de directe nabijheid van de Muziekberg en de Mont d'Ellezelles, waardoor het naar het zuiden toe redelijk sterk helt. Het is dan ook mogelijk dat het zuidelijke deel van het projectgebied onderhevig is geweest aan erosie en het noordelijke deel door colluvium bedekt wordt.

2.2.6.2 DE MENSELIJKE AANWEZIGHEID

De CAI toont duidelijk aan dat de omgeving van het projectgebied reeds een lange geschiedenis kent. De omgeving van het projectgebied, dat in onder andere de nabijheid van de Muziekberg gelegen is, omvat archeologische vondsten die teruggaan tot het paleolithicum. Wat het projectgebied echter zelf betreft, is de Romeinse periode en later wellicht het meest interessant. Het projectgebied ligt namelijk op een as die mogelijk teruggaat op een (voor)romeinse weg. De sterke Romeinse aanwezigheid in de regio blijkt verder ook uit de CAI en uit de vele Romaanse namen in Ronse, waaronder ook Schoonboeke.

Het projectgebied ligt ook op het traject van de Fiertel. De processie liep langs de stadsgrenzen van Ronse, en passeerde verscheidene heidense plaatsen zoals sacrale bomen, prehistorische begravingen, etc. die de bron vormden voor vele volksverhalen. Op een aantal van deze plaatsen werden galgen geplaatst en andere plekken werden dan weer 'verchristelijkt' door het bouwen van een kapel. Er kan dus zeker gesteld worden dat het projectgebied gelegen is in een zone en op een traject dat op historisch, en in bepaalde mate archeologisch, vlak een aantoonbaar zeer oude geschiedenis heeft.

2.2.7 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.2.7.1 EEN GEMOTIVEERDE TEKSTUELE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHTE TERREIN

- *Aanwijzingen voor het archeologisch potentieel, landschapshistoriek en gebruiksevolutie*

Het projectgebied ligt in de zandleemstreek. De bodemkaart toont aan dat er voornamelijk matig natte tot droge zandleembodems en in kleinere mate op matig natte leembodems gelegen zijn. In de omgeving van het projectgebied is er een laag tot hoge mate van bodemerosie. Het terrein is gelegen in de directe nabijheid van de Muziekberg en de Mont d'Ellezelles, waardoor het naar het zuiden toe redelijk sterk helt. Het is dan ook mogelijk dat het zuidelijke deel van het projectgebied onderhevig is geweest aan erosie en het noordelijke deel door colluvium bedekt wordt.

Het projectgebied is gelegen in een historisch interessant zone. Vermoedelijk ligt het tracé op een voor-romeinse weg, dat zich later ontwikkelde tot stadgrens van Ronse en daarmee ook op het traject van de Fiertel kwam te liggen. De omgeving evolueerde mee als sacrale zone, waarbij zowel landschappelijke elementen als archeologische monumenten een rituele betekenis kregen en later onder invloed van het christendom werden gekerstend.

Het tracé van het projectgebied is minstens sinds de 18e eeuw zo goed als ongewijzigd gebleven, en de omgeving gebruikt als akker- en weiland en in mindere mate bewoning.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

De Stad Ronse wil de wegenis- en riolering ter hoogte van Schoonboeke en een deel van de Maagdenstraat en de Kanarieberg te vernieuwen. Bij de rioleringswerken worden een aantal leidingen heraangelegd en op bepaalde plaatsen wordt nieuwe riolering gelegd.

[14] Brulet R. (ed.), 2008.

Op de **Kanarieberg** worden enkele trottoirbanden geplaatst, maar verder wordt de bestaande verharding behouden. De wegverharding van **Schoonboeke** en een deel van de **Maagdenstraat** wordt wel vernieuwd. Het niveau van het ontworpen maaiveld zal afwisselend hoger en lager komen te liggen dan het huidige maaiveld. Lokaal zal het ontworpen niveau maximaal 24cm lager komen te liggen dan het huidige maaiveldniveau.

Er worden afwisselend DWA en RWA-riolering aangelegd en heraangelegd. De dikte van de leidingen varieert tussen 250 en 800mm. In het noorden van Schoonboeke nemen de leidingen de vorm aan van ellipsvormige betonbuizen met een diameter van 1,95 x 1,15m, over een lengte van 50m. Daarnaast worden ook een vijftal gresbuizen te Schoonboeke en een persleiding op de Kanarieberg aangelegd. Alle leidingen worden op dieptes variërend tussen 1,36 en 3,77m aangelegd.

In de Maagdenstraat zal 223m gracht worden aangelegd, in Schoonboeke 61m. Deze grachten zullen een diepte hebben van 1m en zullen 30cm breed zijn op het diepste punt met aflopende wanden. De grachten worden begrensd door grachtelementen aan beide uiteinden. Op de Kanarieberg worden de bestaande grachten van nieuwe grachtelementen en kopmuur voorzien en de oprit tussen beide grachten wordt afgebroken en vernieuwd.

Samengevat kunnen we stellen dat de werkzaamheden in de Kanarieberg beperkt zijn (plaatselijke aanpassingen, geen aanpassing wegdek of riolering). De voornaamste werken situeren zich in Schoonboeke (heraanleg bestrating, heraanleg riolering, gracht) en in (veel) mindere mate Maagdenstraat (heraanleg bestrating, gracht).

Gelet op het feit dat het reeds volledig ingerichte trajecten zijn, is de impact van de heraanleg van de straten beperkt. Bijkomende verstoring zal dus eerder in beperkte mate gebeuren bij hoofdzakelijk de vervanging van de riolering en de aanleg van grachten.

- *Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*

Er zijn een aantal gegevens die het mogelijk maken om de verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed in te schatten. Ons baserend op landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal en historische bronnen kunnen we in deze fase een verwachtingspatroon formuleren voor het projectgebied.

- Het projectgebied bevindt zich **buiten (ten oosten van) de historische kern van Ronse**. Het projectgebied ligt in een zone die minstens sinds de 18de eeuw gekenmerkt wordt door **akker- en weiland**.
- Het projectgebied is reeds **volledig ingericht als rijweg** (asfaltering), en op een groot deel van het traject is reeds **riolering** aanwezig. De geplande werken houden het vernieuwen van de verharding van de rijweg en van de riolering in. Op sommige plaatsen worden ook nieuwe riolering en grachten aangelegd.
- De **wegen** van het projectgebied hebben duidelijk een **lange gebruiksfase**. De historische kaarten tonen aan dat de tracés van deze wegen ten minste sinds de late 18de eeuw bestonden, maar er zijn historische aanwijzingen die wijzen op een veel ouder bestaan van het traject. Het projectgebied ligt namelijk op een as die mogelijk teruggaat op een (voor)romeinse weg, waaruit de stadsgrenzen van Ronse zijn geëvolueerd. Daarnaast is dit ook het traject van de Fiertel, waarmee het projectgebied zich in een historisch sacrale zone bevindt.
- Er zijn meerdere archeologische en historische aanwijzingen voor **occupatie** in de omgeving van het projectgebied in het **paleolithicum tot de Romeinse periode**. De sterke Romeinse aanwezigheid in de regio blijkt o.a. uit de CAI en uit de vele Romaanse namen in Ronse, waaronder ook Schoonboeke.
- Een **bijzondere vraagstelling** stelt zich naar de ouderdom van het traject Kanarieberg-Schoonboeke. De aanwezigheid van (pre)christelijke archeologische structuren (bronstijdgrafheuvels, toponymie die naar Romeinse tumuli verwijst, …) en de aanwezigheid van latere, christelijke, “liminale” plaatsen (galgen, maar ook kapellen) **én** het gebruik van dit traject voor de Fiertelommegang roept vragen op naar de ouderdom van dit traject en de betekenis ervan voor de christelijke processie. Wordt een ouder landschap hier geïncorporeerd in latere christelijke

beleving? (zie ook het recente colloquium “Walking with Saints”).[15] Mogelijks gaat dit traject terug op een (pre) Romeinse weg, waartoe ook het zuidelijker gelegen rechtlijnig traject *Cinquant-Crimont-Tombelle* kan gerekend worden.

- Er kan aangenomen worden dat de huidige verharding en riolering vanzelfsprekend reeds voor verstoring heeft gezorgd van het oorspronkelijk bodemarchief. Bovendien valt op grote delen van dit traject tevens veel erosie te verwachten, gelet op het uitgesproken relief van de omgeving. In het zuidelijk deel van het projectgebied zal dit oude wegtracé door erosie sterk ingesleten zijn, en door sediment van hogerop weer aangevuld zijn, m.a.w. een sterk dynamisch gegeven. In de lagere zones zal meer accumulatie van material te verwachten zijn. Ter hoogte van het noordelijk deel van Schoonboeke vlakt het relief af, waardoor hier potentieel het meeste kans is dat oudere wegniveaus zouden kunnen bewaard zijn. Deze zone biedt onderzoekspotentieel met het oog op een evaluatie van dit landschappelijk traject.

➢ *Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?*

Samenvattend kan dus gesteld worden dat het projectgebied een interessant onderzoekspotentieel heeft voor de geschiedenis van Ronse, maar bij uitbreiding ook als testcase voor een denkkader voor gelijkaardige fenomenen elders in Vlaanderen of daarbuiten. Bovenstaande elementen doen besluiten dat verder onderzoek wenselijk is.

2.2.7.2 AFBAKENING VAN ZONES WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT

Niet van toepassing.

2.2.7.3 AFBAKENING VAN ZONES WAAR ARCHEOLOGISCH ERFGOED VASTGESTELD IS OF VERWACHT WORDT

In het volledige projectgebied kunnen zich archeologische lagen manifesteren.

[15] Devos E., Meurice A.S., Morel A.F. (eds.), 2018.

3 BIBLIOGRAFIE

3.1 LITERATUUR

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Langgestrekte hoeve Shamrock [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/29037 (Geraadpleegd op 20-02-2020).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Gesloten hoeve [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/29036 (Geraadpleegd op 20-02-2020).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Kapel [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/29038 (Geraadpleegd op 20-02-2020).

BRULET R. (dir.), 2008. Les Romains en Wallonie. Editions Racine, Brussel, 621 pp.

DEVOS E., 2018. Tracing the itinerary of Saint Hermes: iconography as an indacator if the whereabouts of a Roman Saint, in: Devos E., Meurice A.S., Morel A.F. (eds.), *Walking with Saints: protection, devotion and civic identity. The role of the Landscape. Proceedings of the International Conference on Intangible Heritage*, Ronse, 24-26 May 2018, Ronse and KADOC KU Leuven.

ROYMANS N., 1995. The cultural biography of urnfields and the long-term history of a mythical landscape, Archaeological Dailogues 2, 1, 1995, pp. 2-38.

VAN DURME, 2007. *De taalgrens in de spiegel van de plaatsnamen in en om Geraardsbergen*, Gerardimontium 213, Geraardsbergen: Geschied- en Heemkundige Kring Gerardimontium.

SEVENANT M., MENSCHAERT J., COUVREUR M., RONSE A., ANTROP M., GEYPENS M., HERMY M. EN DE BLUST G. (2002) *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*. Onuitgegeven rapport.

3.2 WEBSITES

Laatste raadpleging op 18/03/2020

https://www.dov.vlaanderen.be

https://www.geopunt.be

https://inventaris.onroerenderfgoed.be

https://geo.onroerenderfgoed.be

https://maps.google.be

http://www.cartesius.be

http://cai.onroerenderfgoed.be/

https://www.kerknet.be/sites/default/files/GESCHIEDENIS.pdf

https://www.fiertel.be/nl/historiek.html